

(049.32)(0:31)

VOORWOORD

"Wanneer de ene blinde de andere leidt, is het niet uitgesloten dat beiden uiteindelijk in het water komen te donderen", zo luidt het bijschrift van de afbeelding op de omslag van deze notitie, althans, omgezet in modern Nederlands.

In deze notitie proberen we duidelijk te maken hoe de kunstenaar (als de geleide blinde) en de minister van WVC (als leidende blinde) in overdrachtelijke zin tezamen de plomp in zullen kieperen als de minister blind blijft voor de meest in het oog springende tekortkomingen in het beleid en de kunstenaar blind achter het beleid van de minister blijft aanhobbelen.

De kunstenaar zal tot de ontdekking komen dat het beleid hem niet de gewenste mogelijkheden tot continuïteit van z'n beroep oplevert en de minister zal ontdekken dat zowel het inkomens-, spreidings- als kwaliteitsbeleid falikant mislukt is. En de plomp is diep en koud.....

Deze notitie is bedoeld om de ogen van de minister enigszins te openen. Wat betreft de ogen van de kunstenaar: de blindheid heeft hier nog niet in z'n totaliteit toegeslagen en een kleine waarschuwing lijkt ons voldoende om deze ogen wijd open te doen houden.

De evaluatie van WVC is een cijfermatige. Daar was ook om gevraagd. De BBK reageert in eerste instantie dan ook louter op de cijfermatige gegevens. Dat kon de minister van ons verwachten.

Nu kunnen cijfers een vertekend beeld geven, ook wanneer ze juist zijn. Ondanks hun absolute onaantastbaarheid is enige relativering dan vaak op z'n plaats.

Zo lijkt de minister zich in de evaluatie een weinig bezorgd af te vragen wat dat nu wel niet moet, met al die 8700 kunstenaars; welnu: als we het aantal van 40.000 miljonairs in Nederland in ogenschouw nemen, dan moeten we toch concluderen dat het allemaal best nog wel meevalt.....

Frits Linnemann, voorzitter BBK

Amsterdam, juni 1990

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

de
3
Doelen

"In de evaluatie van het beleid in de periode 1984-1987 is als uitgangspunt voor het beeldende kunstbeleid aangegeven dat het '...gericht dient te zijn op een evenwichtige verhouding tussen enerzijds het aanbod en anderzijds de spreiding en afname van kunst'

Daarnaast zijn de volgende drie doelstellingen genoemd:

1. De rijksoverheid wil vooral een goed en gevarieerd kunstaanbod veilig stellen. Het beeldende kunstbeleid is in de eerste plaats gericht op de kwaliteit.
2. Het ministerie van WVC bevordert tevens een bloeiend kunstleven in algemene zin. Er moet continuïteit mogelijk zijn in de beroepsuitoefening van de beeldende kunstenaars die een goed professioneel niveau bezitten. Daarom moet in de beleidsvoering ook rekening gehouden worden met de inkomensvorming van beeldende kunstenaars.
3. Het maatschappelijk functioneren van de beeldende kunst is een essentieel cultuurpolitiek oogmerk. Daarom is het beleid nadrukkelijk gericht op de spreiding en afname van de beeldende kunst".

DE DRIE DOELLEN:

Medio 1987 werd de uitvoering van de Beeldende Kunstenaarsregeling (BKR), na een bestaan van ca. 40 jaar stopgezet.

Die regeling was, evenals de zgn. percentageregelingen, kort na de oorlog opgezet om 'kunstenaars te helpen', een hulpvaardigheid die voortkwam uit het inzicht dat -naar de praktijk leerde- kunst en kunstenaars zonder materiele bescherming niet konden voortbestaan (en ook wel uit waardering en respect voor het kunstenaarsverzet in de voorgaande oorlogsperiode).

De BKR was tegelijk als een sociale en als een culturele regeling opgezet (een uitkering was direct verbonden aan de honorering van een culturele transactie). Op de duur kwam de BKR in toenemende mate ter discussie te staan als zijnde een problematische of zelfs ongewenste regeling. Het probleem van de BKR was overigens, volgens de recente discussienota 'Structuur & Avontuur' van de BBK, het relatieve maatschappelijke isolement waarin deze regeling (anders dan haar zusje de percentageregelingen) was komen te verkeren. Liever dan iets aan de structuur of werkwijze van de BKR te verbeteren werd gekozen voor de meest radicale oplossing: beëindiging.

Deze stap, die nogal wat kunstenaars ernstig in de problemen bracht, werd met name gerechtvaardigd door een overdracht van BKR-gelden naar het ministerie van WVC, die vervolgens met die gelden een nieuw, anderssoortig en, naar eigen zeggen, beter beleid zou gaan voeren.

Een beleid, zo was de inzet, wat met name ten goede zou komen aan de kwaliteit van het kunstaanbod, aan de inkomensvorming van beeldende kunstenaars op een professioneel niveau en aan de spreiding en de afname van de beeldende kunst (aldus de drie beleidsdoelen).

Eind '88 verscheen de eerste beleidsevaluatie van het ministerie, een evaluatie die weliswaar een periode beschreef waarin het WVC-beleid naast de uitvoering van de BKR opereerde, maar waaruit toch een aantal conclusies getrokken konden worden (zeker bij een vergelijking met een rapport van het Nationaal Overleg voor Gewestelijke Cultuur, wat al inging op de condities van 1988). De BBK reageerde met een aantal nota's, waarvan een tweetal waren toegespitst op de evaluatie: 'De inkomenspositie van de beeldende kunstenaar 87/88' (welke in elk geval, blijkens de inleiding van de huidige evaluatie, de nodige criteria heeft aangeleverd tot definiering van het begrip 'inkomen', met als gevolg dat nu verder over 'inkomsten' wordt gesproken -en in het midden wordt gelaten in hoeverre die inkomsten vormen). De andere nota heette 'De kunstenaar in Appelscha' (naar een uitspraak van de toenmalige minister Brinkman die met name de daar woonachtige kunstenaar wilde beschermen met een gedecentraliseerde geldstroom). Beide nota's waren niet bijster positief over het nieuw opgezette WVC-beleid en de perspectieven die dat boodt.

Mede als gevolg van deze kritiek besloot het ministerie tot nader onderzoek -en wel met een grondige aanpak.

Het gevolg is inderdaad een evaluatierapport wat heel wat doortimmerder is dan het vorige en wat het 'landschap' van de beeldende kunsten anno '88 vrij nauwkeurig in kaart brengt. Het moge de Minister en haar medewerkers behagen om hiervoor de complimenten van de BBK in ontvangst te nemen.

Die complimenten gelden overigens niet het gevoerde beleid -en in de navolgende hoofdstukken hopen we duidelijk te maken waarom.

Deze hoofdstukken zijn ieder gewijd aan één van de beleidsdoelen van de Minister zoals hiervoor omschreven, zij het in een iets andere volgorde. Allereerst willen wij het hebben over het beleidsdoel van inkomstenvorming voor beeldende kunstenaars (het moet ons maar niet kwalijk genomen worden, maar we stellen er nu eenmaal heel veel belang in).

Daarna gaan we in op het beleidsdoel van afname en spreiding van beeldende kunst en wel in het bijzonder op de betrokkenheid van de beeldende kunstenaar daarbij.

Tenslotte zullen we het hebben over het beleidsdoel van de bevordering van de kwaliteit van het kunstaanbod (voor zover dat niet onze dagelijkse bezigheid is, maar het de bemoeienis van de Minister betreft)

1 Inkomsten

DOEL:

Het ministerie van WVC bevordert tevens een bloeiend kunstleven in algemene zin. Er moet continuïteit mogelijk zijn in de beroepsuitoefening van de beeldende kunstenaars die een goed professioneel niveau bezitten. Daarom moet in de beleidsvoering ook rekening gehouden worden met de inkomensvorming van beeldende kunstenaars.

OVERZICHTEN:

Als eerste trekken wij het effect van het beleid op de inkomstenvorming van beeldende kunstenaars na. Geen onbelangrijke vraag, niet alleen voor beeldende kunstenaars, maar ook omdat aan de stopzetting van de BKR de premisse vooraf ging dat het specifiek kunstbeleid (zij het met andere middelen) voldoende inkomsten voor de kunstenaars zou genereren. M.a.w. het ging om een verandering van vorm, eerder dan om een wijziging in economische posities. Wij willen de meer optimistisch gestemde aanhangers van deze premisse hier vast waarschuwen: de uitkomsten schetsen een economisch bestel zoals we dat kennen bij (de armste) Derde Wereldlanden. Een zeer kleine, welvarende elite, gevolgd door een evenzeer minimale middenklasse en door een bijzonder grote massa arm-lastigen. Ook het inkomstenniveau lijkt aan dat van die Derde Wereldlanden ontleend (de gemiddelde bruto-inkomsten voor beeldende kunstenaars blijken f 7.579,- per jaar te bedragen).

De overzichten 1A-D gaan nader op dat niveau in, eerst door een indeling in inkomstencategorieën, vervolgens door te bezien in hoeverre sprake kan zijn van een zelfstandige beroepsbeoefening bij een dergelijk inkomstenverwerving. De twee daaropvolgende overzichten gaan in op de inkomstenbronnen. Welke beleidsmaatregelen bij rijk en provincies (over de gemeenten geeft de Evaluatie hieromtrent geen uitsluitel) sorteren welk effect?

Dan volgen overzichten van de aandelen die de bestuursgeledingen in het beleid innemen en de mate van overlapping en de cumulatie die daar (enigszins) uit voortvloeit.

Tenslotte is er nog een overzicht gewijd aan het meer gedetailleerde aandeel van de 17 betrokken overheden, de aantallen kunstenaars die zij bereiken en het effect van dat bereik op de betrokken kunstenaars, i.h.b. de gemiddelde inkomsten per bestuurlijke eenheid.

1A/B TOELICHTING:

Hoe moeten we geldsbedragen die via enig overheidsbeleid naar een categorie burgers wordt gesluisd taxeren? Zeker met 'inkomstenvorming' als een beleidsdoel?

Bij beeldende kunstenaars moeten we daarbij (blijven) wijzen op een complicerende factor: dit beroep is verbonden aan het onderhouden van een min of meer ambachtelijk bedrijf. Aan de bedrijfsvoering zijn kosten verbonden (o.a. atelierhuur, materiaalkosten, verwervingskosten); beroepskosten die eerst op een of andere manier gedekt moeten worden alvorens sprake kan zijn van 'inkomen'.

In een eerdere notitie 'de Inkomenspositie van de beeldende kunstenaar 87/88' is daar nader op ingegaan -waarbij werd gesteld dat de hoogte van die beroepskosten afhankelijk was van het type van ambacht of bedrijf.

In de notitie werd uitgegaan van een (redelijk representatief) voorbeeld: het 'gemengd bedrijf' (tekenen, schilderen, grafiek), met jaarlijkse beroepskosten à ca. f 15.000,-. Om dan tot het bruto-minimuminkomen voor volwassenen te kunnen geraken à ca f 25.000,- zijn dan inkomsten à f 40.000,- bruto vereist.

Tabel 1A laat zien dat in 1988 welgeteld 263 kunstenaars zodanige inkomsten -of meer- wisten te verwerven. 41 kunstenaars behaalden zelfs een reëel welvaartsniveau: f 75.000,- bruto of meer.

Een andere vraag is in hoeverre kunstenaars er tenminste in slaagden om boven het bijstandsniveau à f 20.000,- (bruto 's jaars) uit te stijgen en er -conform een romantische traditie- in slagen een armlastige bedoening te onderhouden: 605 kunstenaars verwerven (voorzichtig te benoemen als) 'inkomsten' tussen de 20 en 40.000 gulden. Samen met de 'rijkaards' zijn dat 868 kunstenaars boven het bijstandsniveau.

7.826 kunstenaars verkeerden onder dat niveau. Van ongeveer een derde deel hiervan, 2.327 kunstenaars, kan gezegd worden dat zij tenminste een min of meer substantiele bijdrage in de kosten van bedrijfsvoering aan het overheidsbeleid overhouden: inkomsten ergens tussen de 5 en 20.000 gulden.

De overige 5.499 nemen min of meer pro forma aan het beleid deel. Opgemerkt zij dat de mate van inkomstenverwerving niets zegt over artistieke verdiensten of kwaliteiten: in het pro forma-gebied kunnen bijv. zowel academieverlaters aangetroffen worden (die de eerste moeilijke schreden zetten) als academiedocenten (die minder aan economische noodzaak onderhevig zijn).

Tabel 1B toont hoe de geldstromen verlopen: het grootste deel, 35,4% wordt geïnvesteerd in de 'bijdragen', gevolgd door de 'inkomsten' met 27,4%. Ongeveer een kwart, 24,2% dient tot vorming van reël inkomen, terwijl het laagste aandeel, 13%, als pro forma-bijdrage, bij de grootste groep terecht komt.

IA: AANTALLEN KUNSTENAARS:

0	2.878	}	PRO FORMA : 5.499
1.000	2.621		
5.000	1.362	}	BYDRAGE : 2.327
10.000	965		
20.000	289	}	INKOMSTEN : 605
30.000	316		
40.000	121	}	INKOMEN : 263
50.000	101		
75.000	26		
100.000	15		
?			

IB: GELDSTROMEN:

0	f 1.124.244.-	}	PRO FORMA : f. 8.547.992.-
1.000	" 7.423.748.-		
5.000	" 10.018.863.-	}	BYDRAGE : " 23.326.439.-
10.000	" 13.307.576.-		
20.000	" 7.065.066.-	}	INKOMSTEN : " 18.039.081.-
30.000	" 10.974.015.-		
40.000	" 5.347.371.-	}	INKOMEN : " 15.978.519.-
50.000	" 6.013.211.-		
75.000	" 2.184.849.-		
100.000	" 2.433.088.-		
?			

1C/D TOELICHTING:

"Wanneer een bedrag groter dan f3.000,- als substantieel beschouwd kan worden, dank zij welke er sprake is van een redelijke vergroting van de mogelijkheid voor beeldende kunstenaars om zelfstandig in hun bestaan te voorzien...." filosofeert de minister op blz. 275 van de Evaluatie.

Een filosofie die wellicht opgaat te Bangla Desh, maar die voorbij gaat aan Nederlandse verhoudingen. Hier ter lande moet er minstens een nul achter, willen we 'in redelijkheid' over het 'zelfstandig in een bestaan voorzien' spreken.

Wanneer we dit even als leidraad vasthouden dan blijkt uit tabel 1C dat minstens 79% van de Nederlandse kunstenaars op geen stukken na aan enig uitzicht op een zelfstandige 'bestaansvoorziening' toekomt.

14.5%, 1254 kunstenaars bevinden zich in een soort van overgangsgebied, tussen de 10 en 30.000 gulden 's jaars. Een gebied wat over het algemeen niet alleen gemarkeerd wordt door de ongemakken van het geldgebrek maar ook door een aantal nevenliggende sociale problemen. Een kunstenaar met een RWW-uitkering bijvoorbeeld kan gebukt gaan onder een onrechtvaardige verrekening; voor de fiscus heet het wenselijk te zijn om een Winst- en Verliesrekening met Winst af te sluiten (anders kan geen sprake zijn van zelfstandig ondernemerschap, heet het); kortom, problemen alom.

Slechts ca. 6.5% van het totale kunstenaarsbestand blijkt zich boven de 'zelfstandigheidsgrens' van f 30.000,- op te houden -waarvan de grootste helft in het wat moeizame gebied tussen de 30 en 40.000 gulden -waar de beroeps-kosten het bestaansminimum onder druk plegen te houden.

Er zij aan herinnerd dat de inkomenscategorie 30 à 40.000,- in het voorgaande jaar nog 2.200 kunstbeoefenaren telde -in de BKR alleen. In het opvolgend beleid is dit getal tot een kwart teruggebracht.

De verschillen met de BKR zijn -althans principieel- minder groot dan wel is verondersteld: ook hier is de 'zelfstandigheid' voor een groot deel afhankelijk van een 'overheidsmarkt'. Tabel 1D laat zien dat 41% van de gelden bij de 6.5% 'zelfstandige' kunstenaars terecht komt; 31% is gericht op de 14.5% in het 'overgangsgebied' en de overige 28% vindt zijn weg naar de 79% 'onzelfstandigen'. Uit de gegevens wordt overigens geen beleid of patroon zichtbaar wat er op gericht zou zijn om een doorsluizing van onder naar boven te bewerkstelligen.

IC: AANTALLEN KUNSTENAARS:

0	2.878	ONZELFSTANDIG: 6.861
1.000	2.621	
5.000	1.362	
10.000	965	OVERGANG: 1.254
20.000	289	
30.000	316	ZELFSTANDIG: 579
40.000	121	
50.000	101	
75.000	26	
100.000	15	
?		

ID: GELDSTROMEN:

0	f 1.124.244.-	ONZELFSTANDIG: f 18.566.855.-
1.000	.. 7.423.748.-	
5.000	.. 10.018.863.-	
10.000	.. 13.307.576.-	OVERGANG: .. 20.372.642.-
20.000	.. 7.065.066.-	
30.000	.. 10.974.015.-	ZELFSTANDIG: .. 26.952.534.-
40.000	.. 5.347.371.-	
50.000	.. 6.013.211.-	
75.000	.. 2.184.849.-	
100.000	.. 2.433.088.-	
?		

1E TOELICHTING:

De overzichten 1A en 1C laten een paar vrij 'harde' grenzen zien: In 1A is dat het bijstandsniveau -ca f 20.000,- bruto. Dat markeert echter alleen het te Nederland erkende bestaansminimum; voor het praktizeren van het beeldend kunstenaarschap moeten beroepskosten daar bij opgeteld worden. De grens om -in redelijkheid- in het eigen bestaan te kunnen voorzien ligt dan ook rond f 30.000,-. Van het gebied tussen de 20 en 30.000 gulden kan gezegd worden dat het in redelijkheid uitzicht biedt op een zelfstandige beroepsuitoefening. In volgende overzichten zullen beide grenzen (de meer psychologische van het bijstandsniveau en de meer reële van de zelfstandigheid) telkenmale worden gemarkeerd.

Hoe zijn de inkomsten opgebouwd?

Het Centraal beleid is daar niet volledig in. Sommige bronnen als bijv. de percentageregelingen van de ministeries VROM en V&W ontbreken gewoon. WVC slaagt er kennelijk niet in om ook buiten het eigen gebied -volledig- te inventariseren.

Het opdrachtengebied blijft overigens schimmig: van Kunst & Bedrijf worden alleen totalen bekend -en daarmee gemiddelden (die overigens i.h.b. bij de 'lopende opdrachten' relatief hoog liggen); zelfs het 'eigen' Praktijkburo komt met een iets afwijkende indeling -net zoals het 'verruimd opdrachten-beleid' waardoor kunstenaars gehalveerd in de tabel terecht komen omdat niet recht duidelijk is in welke inkomstencategorie zij thuishoren. Het effect is overigens marginaal.

Ook wonderlijk is de weinig heldere positie die de Beroepskostenvergoedingen in de overzichten inneemt. Overigens blijken vooral de Individuele Subsidies inkomstenvormend uit te pakken. Dit met duidelijke pieken in de gebieden tussen f 1.000 en f 10.000 (1.386 kunstenaars), alsmede de gebieden tussen f 30.000 en f 50.000 (229 kunstenaars).

Daarnaast speelt de rentesubsidieregeling een rol -met een duidelijke piek tussen 1.000 en 5.000 gulden. De aantallen, zeker boven de f 20.000, zijn hier veel geringer -maar lopen langer door.

Boven de 20.000 komen : bij de individuele subsidies 307 kunstenaars, bij de rentesubsidieregeling 51 en bij de rest 13 (371 bij elkaar, wat enige cumulatie blijkt op te leveren want de totalen bij elkaar opgeteld zijn 406, dus 35 meer -het houdt niet over).

Tot 'zelfstandigheid' geraken dank zij het centraal beleid: via de individuele subsidies 253 kunstenaars, via rijksopdrachten en -aankopen 8 kunstenaars en (mede) via de rijkssubsidieregeling 33 kunstenaars. Samen 294 kunstenaars, door cumulatie komen daar nog eens 20 bij: totaal 314.

	INDIVIDUELE SUBSIDIES	BEROEPSK. VERGOEDINGEN	PRAKTYKBURO B.K.OPDRACHTEN	VERRUIMD OPDRACHTENB.	RYKSAANKOPEN	RENTESUBSIDIE REGELING	TOTAAL
0	15			1	13	165	181
1.000	1.027	1.801	40	21	46	393	1.380
5.000	359		17	15	17	94	512
10.000	52		19	5	9	49	191
20.000	BYSTAND						
	54		2	3	1	18	92
30.000	ZELFSTANDIG						
	134					10	148
40.000			3				
	95				3	6	100
50.000							
	24					7	46
75.000			2				
						5	10
100.000							
						5	10
∞							

+ AANKOPEN VIA KUNST & BEDRYF : 158 KUNSTENAARS À GEM. f. 3.600.-
 + NIEUWE OPDRACHTEN VIA K&B : 56 " " " 14.700.- ($\frac{1}{3}x$)
 + LOPENDE " " " : 42 " " " 40.500.- ($\frac{1}{3}x$)
 + AD HOC SUBSIDIES : 139 " " " 3.600.-
 + WERKPLAATSEN : 31 " " " 30.000.-
 + PROJECTEN MARKTVERRUIMING : 8 " " " 5.300.-

1E: INKOMSTENBRONNEN (CENTRAAL BELEID)

1F TOELICHTING:

Ook bij het decentraal beleid zijn de inkomstenbronnen slechts deels te traceren: over de provincies zijn duidelijke opgaven m.b.t. de bronnen geleverd, m.b.t. de gemeenten niet. Overigens blijkt uit de gegevens wel een grote overeenkomst in handelwijze bij beide overheidsgeledingen: het hiernaast verleende overzicht van provinciale bestedingen -en hun effecten op de inkomstenvorming van kunstenaars- is tamelijk maatgevend voor het bestedingspatroon bij de 4 'grote' gemeenten.

In beide gevallen gaat het leeuwendeel naar de kunstuitleen (bij de provincies 4.387 kunstenaars). In beide gevallen is de inkomstenvorming vooral te vinden in het 'pro forma-gebied' tot 5.000 gulden, dit vooral als gevolg van de leenvergoedingen bij die kunstuitleen en de beperkte bedragen van i.h.b. beroepskostenvergoedingen en aanverwante subsidies in de bestaande spanningen tussen vraag en aanbod.

Aantallen kunstenaars die, dank zij het beleid van de lagere overheden boven de 'bijstandsgrens' van f 20.000,- uitkomen zijn marginaal (ca 1.5 % van het totaal). Gezien het provinciaal overzicht lukt dat nog het best bij de 'subsidies aan derden' -m.b.t. aankopen en opdrachten door die derden. In aflopende reeks worden hiermee 1078 kunstenaars bereikt.

Kwantitatief wordt dit blok op de voet gevolgd door de subsidies, verstrekt aan 998 kunstenaars. Van 209 kunstenaars werd rechtstreeks aangekocht, dan wel werden hen opdrachten verstrekt. 450 kunstenaars tenslotte waren betrokken bij promotieactiviteiten, de exploitatie van instellingen, advieswerkzaamheden e.d.

Bij het hanteren van grove categorieën is het inmiddels mogelijk om de aandelen van de verschillende overheden bij de diverse inkomstenbronnen in percentages weer te geven.

Die categorieën zijn: 'subsidies'; 'transacties' (d.w.z. alle aankopen en opdrachten, al of niet door derden -echter behalve die binnen de kunstuitleen); 'instellingen' (in de eerste plaats de kunstuitleen, maar ook alle promotieactiviteiten e.d.) en 'overig' (bij WVC de werkplaatsen, bij lagere overheden de overhead-kosten). De bestedingen zijn dan als volgt:

Rijk	:	Subsidies: 49%	Transacties: 22%	Instellingen: 12%	Overig: 17%
Provincies:	"	20%	" 35%	" 41%	" 4%
Gemeenten :	"	25%	" 15%	" 56%	" 4%

	SUBSIDIES	KUNSTUITLEEN HANGAFTAQELD	AANKOPEN OPDRACHTEN	SUBSIDIES AAN DERDEN	TOTAAL
0					
1.000	19	2.912	38	437	2.834
5.000	788	1.221	116	375	1.953
10.000	183	170	43	134	561
	8	75	10	87	269
20.000	BESTAND				
		7	2	23	58
30.000	ZELFSTANDIG				
		1		13	22
40.000				6	7
50.000					
		1		2	5
75.000					
				1	2
100.000					
∞					

+ PROMOTIEACTIVITEITEN : 370 KUNSTENAARS À GEM. F. 1.500.-
 + EXPLOITATIE INSTELLINGEN : 15 " " " 6.300.-
 + ADVIESWERKZAAMHEDEN : 65 " " " 2.200.-

IF: INKOMSTENBRONNEN (DECENTRAAL BELEID)

1G/H TOELICHTING:

Wat zijn de aandelen van de drie geledingen (rijk, provincies, gemeenten) in het gevoerde beleid en in hoeverre overlapt het elkaar, d.w.z. wordt de kunstenaar door meerdere geledingen tegelijk aangeraakt, of beperkt e.e.a. zich tot een enkele (of rijk, of provincies, of gemeenten).

Tabel 1G biedt hierover -gerelateerd aan hoogten van inkomsten- nader uitsluitel.

Wat de laatste vraag betreft: de drie geledingen tezamen bereiken 11.408 maal in totaal 8.694 kunstenaars. De laatste kolom in tabel 1G laat zien hoe dat in zijn werk gaat. Uit de drie onderste regionen (tot f 10.000,-) 'verdwijnen' in totaal 3299 kunstenaars, waarvan er 585 door blijken te stromen naar hogere inkomensklassen. Netto 'verdwijnen' er -door dubbeling- dan 2.714 kunstenaars, wèl in de laagstbetaalde klasse.

De klasse tot f 20.000,- blijkt overigens in iedere beleidsvorm veruit de meest omvangrijke. Het meest lucratief blijkt nog de geldstroom van de rijksoverheid te zijn -waar maar liefst 15.1% van de deelnemende kunstenaars boven het bijstandsniveau belandt (zoals we zagen i.h.b. door de Individuele Subsidies). Bij ieder van de overige geledingen blijft meer dan 98% onder dat niveau. Praten we over 'zelfstandigheid' (meer dan f 30.000,-) dan is de bijdrage van de gedecentraliseerde gelden te verwaarlozen.

Alles bij elkaar blijkt (dank zij WVC en de cumulatie) 10% van het bereikte bestand boven de f 20.000-norm te komen; kan 6.7% in redelijkheid zelfstandig bestaan. 90% van de kunstenaars ontvangt geen inkomsten uit het beeldende kunstbeleid in die zin dat van een redelijke zelfstandigheid in de beroepsuitoefening gesproken kan worden.

19:

	WVC	+ PROVINCIES	+ GEMEENTEN	- ABSOLUUT	= DOORSTROMING
0	181	2.834	1.151	2.878	- 1.288
1.000	1.380	1.953	1.109	2.621	- 1.821
5.000	512	561	479	1.362	- 190
10.000	191	269	245	965	+ 260
20.000	BYSTAND				
	92	58	34	289	+ 105
30.000	ZELFSTANDIG				
	148	22	3	316	+ 143
40.000	100	7	2	121	+ 12
50.000	46	5	1	101	+ 49
75.000	10	2	2	26	+ 12
100.000	10		1	15	+ 4
∞	2.670	+ 5.711	+ 3.027	- 8.694	= 2.714

1H:

	WVC	PROVINCIES	GEMEENTEN	ABSOLUUT	
0	6.8 %	49.6 %	38 %	33.1 %	
1.000	51.7 %	34.2 %	36.6 %	30.1 %	
5.000	19.2 %	9.8 %	15.8 %	15.7 %	
10.000	7.2 %	4.7 %	8. %	11.1 %	
20.000	84.9 %	98.3 %	98.4 %	90 %	BYSTAND
	3.4 %	1 %	1.1 %	3.3 %	
30.000	88.3 %	99.3 %	99.5 %	93.3 %	ZELFSTANDIG
40.000	5.5 %	0.4 %	0.1 %	3.6 %	
50.000	3.7 %	0.1 %	0.07 %	1.4 %	
75.000	1.7 %	0.09 %	0.03 %	1.2 %	
100.000	0.4 %	0.04 %	0.07 %	0.3 %	
∞	0.4 %		0.03 %	0.2 %	

II: TOELICHTING:

In hoeverre kunnen kunstenaars -dank zij de gedecentraliseerde geldstroom-
min of meer zelfstandig in hun onderhoud voorzien?

- Geheel niemand in Overijssel en Noord-Holland.
- Een enkeling te Groningen, Friesland, Den Haag en de provincie Utrecht (in de laatste onverwacht ruim).
- Een paar te Flevoland, de stad Utrecht (waarvan één ruim), Drenthe en Rotterdam (in beide laatste riant).
- Drie in Zeeland, Amsterdam (één ruim) en Limburg (twee ruim).
- Vier in Gelderland en Zuid-Holland.
- Zeven maar liefst (waarvan één ruim) in het weldadig Noord-Brabant.

Ook een uitzicht op een mogelijke zelfstandigheid wordt maar mondjesmaat geboden. De hoogste aantallen worden aangetroffen te Gelderland, Den Haag ieder met een tiental) en Amsterdam (een dozijn).

Het is zelfs de vraag hoe de kunstenaars in hun bedrijfskosten kunnen voorzien: Het relatief grootste aantal kunstenaars wat boven de f 10.000,- uitkomt woont in Den Haag -en dat is slechts 8% van het totaal aantal, door deze stad bereikte kunstenaars. In vergelijkbare orde van grootte vindt men Amsterdam en de provincie Utrecht (ieder rond 7.5%) en Drenthe, alsmede Rotterdam (rond 6%). Overal elders variëren de percentages tussen de 0 (Flevoland) en 3.5% (stad Utrecht).

Opvallend is dan ook het verschil tussen de aantallen kunstenaars in de laagste inkomenscategorie (tot f 10.000,-) en de rest. Er zij -ten overvloede- op gewezen dat dergelijke cijfers in het geheel niets zeggen omtrent het artistiek niveau bij individuele kunstenaars in de diverse categorieën.

11:

	GRONINGEN	FRIESLAND	DRENTHE	OVERYSSEL
0	293	551	119	916
10.000	7	17	8	9
20.000	BYSTAND			
	3	4		3
30.000	ZELFSTANDIG			
50.000	1	1		
∞			2	
0	GELDERLAND	FLEVOLAND	UTRECHT (PROV.)	N. HOLLAND
10.000	1.006	366	179	1.330
	19		15	34
20.000	BYSTAND			
	10	1	2	3
30.000	ZELFSTANDIG			
50.000	4	2		
∞			1	
0	Z. HOLLAND	ZEELAND	N. BRABANT	LIMBURG
10.000	1.591	336	1.420	794
	31	7	38	14
20.000	BYSTAND			
	3	3	8	2
30.000	ZELFSTANDIG			
50.000	4	3	6	1
∞			1	2
0	AMSTERDAM	ROTTERDAM	DEN HAAG	UTRECHT (STAD)
10.000	1.571	438	711	297
	133	29	62	11
20.000	BYSTAND			
	12	4	10	1
30.000	ZELFSTANDIG			
50.000	2		1	1
∞	1	2		1

1J TOELICHTING:

"De verhouding inkomsten : uitgaven is gelijk aan 0,73. Dat kan voor een beoogd neveneffect een goed resultaat genoemd worden. De gemiddelde inkomsten per kunstenaar bedragen f 7.579,-. Dit resultaat moet minder positief beoordeeld worden." Aldus de minister in het Evaluatierapport, met veel gevoel voor understatement.

Nevenliggend overzicht gaat nader in op die gemiddelden, met in de eerste kolom de vermelding van het door de desbetreffende bestuurlijke eenheid te besteden budget.

De daaropvolgende drie kolommen gaan over aantallen kunstenaars, in volgorde:

- de kunstenaars die door de desbetreffende eenheid in totaal zijn bereikt;
- het aantal daarvan in de regio zelf woonachtige kunstenaars;
- het totaal aantal in de regio woonachtige kunstenaars wat door het gehele beleid (alles tezamen) is bereikt.

De laatste twee kolommen vermelden resp. het bedrag van gemiddelde inkomsten in '88 en vervolgens -als toetsing- de hoogte van dat bedrag wanneer het besteedbaar budget uitsluitend en in z'n geheel over de 'eigen' kunstenaars (het hoogste van de beide aantallen) verdeeld zou zijn.

Ter verduidelijking: WVC had ca. 30 miljoen te besteden, bereikte daar 2.670 kunstenaars mee, wat een gemiddelde van f 11.280,- per kunstenaar op zou leveren.

Groningen had een budget van 880 duizend gulden. Besteedde dat aan 304 kunstenaars, waarvan er 291 afkomstig waren uit de 'eigen' regio. Daarbuiten traden nog eens 96 Groninger kunstenaars in het beleid op, wat een totaal aan regionale kunstenaars van 387 oplevert. Had Groningen het hele budget over die 387 kunstenaars verdeeld dan had dat een gemiddelde van f 2.274,- per kunstenaar opgeleverd. In het geval van Groningen ligt het reële gemiddelde hoger dan het theoretische -en daarmee vormt Groningen een uitzondering in het land. Overal elders blijkt het reële gemiddelde lager uit te pakken dan het theoretisch haalbare -dit met marges die veel en veel groter zijn dan verklaard kan worden uit de aantallen kunstenaars 's buitenlands of 'onbekend adres'.

De voor kunstenaars aantrekkelijkste regio zijn:

1: Drenthe; 2: Rotterdam; 3: prov. Utrecht; 4: Den Haag; 5: stad Utrecht.

Theoretisch waren dat echter:

1: Flevoland; 2: prov. Utrecht; 3: Rotterdam; 4: Drenthe; 5: stad Utrecht.

De theoretische koploper blijkt echter veruit de onaantrekkelijkste regio van allemaal te zijn.

	TOTAAL BESTEEDBAAR BUDGET: x 1000	AANTALLEN BEREIKTE KUNSTENAARS:			GEMIDDELDE INKOMSTEN	
		IN TOTAAL:	WAARVAN 'EIGEN' REGIO:	TOTAAL AANTAL BEREIKTE KUNSTENAARS UIT EEN REGIO:	REËEL:	THEORETISCH:
WVC	30.118	2.670			11.280	
GRONINGEN	880	304	291	387	2.803	2.274
FRIESLAND	945	573	183	212	1.747	4.458
DRENTHE	684	129	87	105	4.670	6.514
OVERYSSEL	1.583	925	327	383	1.199	4.133
GELDERLAND	2.794	1.039	526	675	1.833	4.139
FLEVOLAND	292	369	19	27	711	10.815
UTRECHT (PROV.)	1.143	197	23	134	3.874	8.530
NOORD-HOLLAND	2.604	1.367	554	703	1.740	3.704
ZUID-HOLLAND	3.419	1.629	525	708	1.721	4.829
ZEELAND	560	349	101	121	1.851	4.628
NOORD-BRABANT	3.374	1.473	658	924	1.926	3.652
LIMBURG	1.721	813	299	421	1.546	4.088
AMSTERDAM	6.893	1.719	1.280	2.144	3.159	3.215
ROTTERDAM	3.777	473	342	559	3.925	6.756
DEN HAAG	3.025	784	495	633	3.736	4.779
UTRECHT (STAD)	1.304	311	155	240	3.534	5.433

1J: GEMIDDELDEN:

OPMERKINGEN:

De gegevens betreffende de inkomstenvorming kunnen we met enige gunstige en minder gunstige berichten aanvullen.

Eerst het goede nieuws: in de Evaluatie blijven enkele inkomstenbronnen buiten beschouwing. Al genoemd zijn enkele percentageregelingen bij andere ministeries, maar te noemen zijn ook de particuliere opdrachtenmarkt en die verkopen in het galeriecircuit die niet onder de rentesubsidieregeling vallen. Van deze inkomstenbronnen hoeven overigens geen financiële aardverschuivingen verwacht te worden: de effecten op het totaal zullen marginaal zijn, maar in elk geval positief.

Belangwekkender zijn de inkomsten uit het onderwijs waar nogal veel kunstenaars werkzaam zijn: ca. 1600 in de kunstzinnige vorming en ca 500 in het kunstvak- onderwijs. Het zijn weliswaar (meestal) kleine deeltijdbanen, maar ze verschaffen inkomen, regelmatig en vaak méér dan via 'de handel'. Daarnaast zijn er in het voortgezet onderwijs nog ca. 4.800 leraren tekenen/handvaardigheid actief, waarvan een niet onbelangrijk deel zich (af en toe) mede als beeldend kunstenaar manifesteert. Vooral de laatste betrekkingen genereren veelal reëel inkomen.

Het slechte nieuws is dat in 1988 4.600 beeldende kunstenaars stonden ingeschreven bij de Arbeidsbureau's. Overwegend in het verlengde van een uitkering RWW, in een groot aantal gevallen als gevolg van de stopzetting van de BKR. Daarbij moet worden vastgesteld dat het uitkeringstelsel niet bijster is afgestemd op de speciale eigenaardigheden en problemen van het beeldend kunstenaarschap (daartoe diende immers voorheen juist de BKR). Over de problemen die ontstaan -bijv. bij verrekening van inkomsten- verwijzen we naar de eerdere notitie 'de Inkomenspositie van de beeldend kunstenaar 87/88'.

Men kan zich afvragen in hoeverre al die kunstenaars -hetzij met een 'Brotberuf' hetzij met een uitkering- over een voldoende mate van professionaliteit (varierend van vakmatigheid tot artistieke waarde) beschikken om in redelijkheid in aanmerking te komen voor gelden, voortvloeiend uit het specifiek beleid. Gelden immers die inkomstenvorming voor professionele kunstenaars tot doel hebben.

Daar is -buiten de nodige beweringen, veronderstellingen en achterklap- niets over bekend. Wel heeft de Evaluatie overtuigend aangetoond dat de kunstenaars wel gedwongen zijn tot Brotberuf of uitkering (of allebei, wat ook voorkomt). De enige maatregel die daar ooit een indicatie over gaf: de BKR met haar grondige ingangselectie, is inmiddels komen te vervallen.

CONCLUSIES WVC:

Over het rijksbeleid: "Er hebben 597 kunstenaars (=22%) meer dan f 10.000,- aan inkomsten verworven uit het beeldend kunstbeleid, 406 kunstenaars (=15%) meer dan f 20.000,-. De inkomstenvormende effecten voortvloeiend uit de beleidsinstrumenten van de afdeling Beeldende Kunsten zelf zijn redelijk (sic). Hogere inkomsten impliceren een beperkter bereik, een groter bereik lagere inkomsten. De voorkeur gaat uit naar de eerste mogelijkheid".

Over het provinciaal beleid: "..de gemiddelde inkomsten per kunstenaar zijn f 2.863,-. Uitgaande van de beroepskostentabel, zoals gegeven in de publikatie 'De inkomenspositie van de beeldend kunstenaar 87/88' van de BBK (Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars) op blz. 11, zou een kunstenaar met een dergelijk bedrag aan inkomsten juist zijn/haar atelierhuur kunnen betalen".

Over het gemeentelijk beleid: Geen bijzondere opmerkingen.

Algemene conclusies: "We kunnen vaststellen dat het beeldend kunstenaarschap in onze cultuur zeer wijd verspreid is. De vraag is echter of datgene wat uit oogpunt van cultuurbeleid wellicht als positief kan worden aangemerkt, vanuit het perspectief van een specifiek kunstbeleid een zekere overdaad niet ontzegd kan worden. Bij de beantwoording van deze vraag mag niet uit het oog worden verloren dat de BKR is afgeschaft mede omdat teveel kunstenaars een beroep op deze regeling deden. Uit het behaalde resultaat kan in ieder geval worden geconcludeerd dat een grotere concentratie van de middelen op een beperkter aantal beeldende kunstenaars gewenst kan zijn.(....) Als het totale inkomsteneffect van een gegeven budget redelijk is maar de gemiddelde inkomsten te laag zijn dan moet de conclusie luiden dat de inkomsten over te veel kunstenaars verdeeld zijn. (...) Met name de inkomsten die de provincies en de vier gemeenten voor de beeldende kunstenaars hebben gegenereerd blijken in het algemeen gering te zijn. Binnen het gegeven financiële kader houdt dat in dat de middelen over een te groot aantal kunstenaars zijn verdeeld. Een nog grotere deconcentratie van middelen lijkt daarom wat althans de inkomstenvorming betreft niet aanbevelenswaardig; eerder het tegenovergestelde, een grotere concentratie en een beperkter bereik. Gezien de belangrijke rol die de kunstuitleen met betrekking tot het bereik van het beleid speelt, zouden wat dat betreft resultaten geboekt kunnen worden wanneer de uitleencentra meer kunstwerken zouden aankopen en hogere huurvergoedingen zouden betalen."

Samengevat: òf de aantallen kunstenaars omlaag òf de middelen omhoog. Verdere decentralisatie (over gemeenten) is niet zinnig. De kunstuitleen mag wel wat beter gaan betalen.

CONCLUSIES BBK:

Het creëren van een beleid wat een -redelijke- inkomstenvorming voor beeldende kunstenaars ten gevolge heeft is mislukt.

Dit kan in vrij absolute zin worden vastgesteld: er is geen enkel signaal dat de zaken er in latere jaren beter voor zouden staan dan in '88. Grondslag en structuur van het beleid zijn immers gelijk gebleven.

We zagen het aankomen. Kern van het probleem is immers de (beleidsmatige) ontkoppeling van de begrippen 'kunstenaar' en 'kunst' (het laatste is in meer concrete vorm ook te benoemen als 'kunstwerk').

In eerdere discussies zijn die begrippen nader gerelateerd aan (gewenste) beleidscriteria: 'professionaliteit' (door o.a. de BBK) en 'kwaliteit' (door o.a. WVC). Ook hier vond vervolgens ontkoppeling plaats, sinds de beëindiging van de BKR ten faveure van de idee 'kwaliteit', d.w.z. kunstwerk-gericht.

Ter toelichting: het begrip 'professionaliteit' als maatstaf richt zich op een kunstenaarschap in bredere zin: op de continuïteit in de kunstproductie en/of manifestatie; de context van die productie (bijv. opleiding, accommodatie, e.d.) en in artistiek kwalitatief opzicht een waardering van een oeuvre -althans een representatief deel daarvan. Daarbij worden nuanceringsen in acht genomen: kunst is immers niet perse een consistent beroep, zeker bij 'zelfvernieuwing' in het werk zijn aanmerkelijke schommelingen qua niveau mogelijk.

Bij het begrip 'kwaliteit' als maatstaf wordt gereageerd op de te onderkennen verdienste van enig afzonderlijk kunstwerk -ongeacht of het een toevalstreffer van een geestdriftig dilettant betreft of een chef d'oeuvre van een gevestigd kunstenaar. Hoe sympathiek deze laatste maatstaf ook mag lijken: als grondslag voor een specifiek kunstbeleid is zij niet te hanteren. Dit geldt temeer waar waarde-oordelen in de kunsten niet van absolute betekenis blijken te zijn. Voorts leert de praktijk dat deze maatstaf aanleiding kan geven tot stuctuurloos, willekeurig beleidshandelen. Tenslotte blijkt zij een hoge mate van onvrijheid in de wereld van de kunstbeoefening teweeg te brengen (de noodzaak tot 'behagen' als artistiek uitgangspunt).

De discussie-nota 'Structuur & Avontuur' bepleit daarom de invoering van een landelijke 'identificatieprocedure', zoiets als de ingangsprocedure BKR indertijd. Hier echter niet gekoppeld aan enigerlei uitkering (dus ook niet aan kwesties als een evt. kostwinnerschap), maar als de ingang tot het specifieke kunstbeleid. Een identificatie die, volgens de nota, voor de nodige 'structuur' zou kunnen zorgen -en daarom gepenetreerd zou moeten worden door nevenliggend, onafhankelijk onderzoek: de 'ontdekkingsreis' of het 'Avontuur'. Opgemerkt zij dat een dergelijke identificatie alleen op regionaal niveau uitgevoerd kan worden; de organisatie van 'ontdekkingsreizen' is zowel centraal als decentraal mogelijk. Mocht uit die identificatie tenslotte zonneklaar blijken dat Nederland 8.694 kunstenaars rijk is, allen van een onberispelijk en hoogwaardig artistiek niveau dan kan de natie zichzelf feliciteren: een nieuwe Gouden Eeuw is aangebroken.

2

Spreiding

DOEL:

Het maatschappelijk functioneren van de beeldende kunst is een essentieel cultuurpolitiek oogmerk. Daarom is het beleid nadrukkelijk gericht op spreiding en afname van de beeldende kunst.

OVERZICHTEN:

Het scheppen van een redelijke mate van inkomstenvorming voor beeldende kunstenaars wilde de minister in '88 dan wel niet bijster wel gelukken; het spreiden daarentegen ging hem heel wat beter af.

We hebben de indruk dat het beeldende kunstbeleid in geen voorgaand jaar zó gespreid is geworden als sinds de minister van WVC in z'n eentje de scepter zwaait.

Bereikte de minister van SoZaWe een jaar eerder met de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR) zo'n 2.200 kunstenaars, de minister van WVC komt in 1988 tot vrijwel het viervoud: 8.700.

Het is overigens de vraag of dit nu precies datgene is wat de minister voor ogen zweefde toen besloten werd tot stopzetting van de BKR.

In de navolgende overzichten wordt nader ingegaan op die spreiding en haar effecten.

In de eerste twee overzichten wordt een vergelijking getrokken met de BKR, daartoe zijn de vier 'grote steden' weer bij de provincies gevoegd waar zij thuis horen. Vervolgens wordt gezien in hoeverre het rijksbeleid zich weet te spreiden en wat de effecten van de 'Tijdelijke Bijdrageregeling' (gelden verdeeld over 12 provincies en 4 grote steden) zijn.

In het eerste overzicht wordt die spreiding gemeten aan de aantallen kunstenaars die door het beleid beroerd worden, in het tweede zijn die aantallen omgezet in percentages die de 'marktaandeelen' van de diverse regio zichtbaar maken.

De volgende drie overzichten gaan in op de vraag hoe open, dan wel besloten de regionale kunstpolitiek zoal opereert.

Begonnen wordt met een algemeen overzicht waaruit af te lezen valt in hoeverre een regio zich op de 'eigen' en in hoeverre zich op 'extra-regionale' kunstenaars richt. Tegelijk valt er uit af te lezen in hoeverre kunstenaars uit een regio binnen, dan wel buiten die regio met het beleid in aanraking zijn gekomen. De beide laatste overzichten gaan daar nog even op door.

Kaartjes tonen dan resp. de 5 meest en de 5 minst lucratieve gebieden voor een kunstenaar uit enige regio.

2A TOELICHTING:

In de eerste kolom staan de cijfers van de aantallen kunstenaars die per 31-12-'86 (de laatste telling, een half jaar voor beëindiging) gebruik maakten van de Beeldende Kunstenaarsregeling. Deze cijfers worden vervolgens gebruikt als referentie en als rekeneenheid.

In elke tussenkolom staat de factor waarmee het BKR-cijfer vermenigvuldigd dient te worden om het cijfer in de navolgende kolom te verkrijgen: resp. de aantallen bereikt door het centrale beleid (WVC) alleen; aantallen bereikt door de Tijdelijke Bijdrageregeling (TBR) alleen en tenslotte aantallen bereikt door de beide beleidsvormen tezamen (absoluut).

De minister van WVC blijkt met het centrale beleid 1.2 maal zoveel kunstenaars te kunnen bereiken als zijn collega van SoZaWe in de nadagen van de BKR. Dit overigens vooral ten nadele van het noordoosten van ons land en ten faveure van met name de regio Gelderland, Noord-Holland (incl. Amsterdam), Zeeland en Limburg.

De grootste groei zien we dank zij de gedecentraliseerde gelden ontstaan: haast het drievoud vergeleken met de BKR, het jaar ervoor.

Het meest stormachtig is die groei in de provincies Friesland, Drenthe, Gelderland, Zeeland en Limburg. Opvallend is vervolgens de relatief geringe groei in de provincies Groningen en Utrecht. In het geval van Groningen zou dat verklaard kunnen worden uit geldgebrek: de verdeelsleutel van de gelden naar inwonerstellen heeft voor deze provincie wel bijzonder onvoordelig uitgepakt (zie ook 'de kunstenaar in Appelscha').

Over Utrecht valt op te merken dat de stad Utrecht wèl de algemene trend van exponentiele groei volgt; de provincie Utrecht daarentegen, dwars tegen de stroom in, bijzonder weinig aandacht aan de 'eigen' kunstenaars besteedt.

Bezien we het effect van de beide beleidsvormen tezamen, dan blijken ze elkaar amper te overlappen. In absolute aantallen is sprake van bijna een viervoud van het BKR-cijfer. De grootste groei blijkt dan plaats te hebben gevonden te Limburg (6.5x), gevolgd door Gelderland (5.4x). De derde plaats op de lijst van 'grote groeiers' wordt gedeeld door de provincies Drenthe en Zeeland.

2A:

VERMENIGVULDIGING VAN HET KUNSTENAARSTAL NA BEEINDIGING BKR

	BKR d.d. 31-12-86	x	WVC ⁽⁵⁾ '88	x	TBR ⁽⁶⁾ '88	x	ABSOLUUT '88 ⁽⁷⁾
GRONINGEN	228	0.6	126	1.3	291	1.7	381
FRIESLAND	44	1	44	4.2	183	4.8	212
DRENTHE	21	0.7	14	4.1	87	5	105
OVERYSSEL	97	0.7	67	3.4	327	3.9	380
GELDERLAND	120	1.6	188	4.4	526	5.4	647
FLEVOLAND (1)			5		19		26
UTRECHT (2)	105	1.1	111	1.7	178	3.5	365
N.HOLLAND (3)	653	1.6	1044	2.8	1834	4.1	2675
Z.HOLLAND (4)	536	0.9	506	2.5	1362	3.4	1825
ZEELAND	24	1.5	35	4.2	101	5	120
N.BRABANT	303	1	305	2.2	658	2.9	884
LIMBURG	63	2	129	4.7	299	6.5	408
	2194	1.2	2574 ⁽⁸⁾	2.7	5865 ⁽⁸⁾	3.7	8028 ⁽⁸⁾

(1) FLEVOLAND KWAM NIET VOOR OP BKR-STATEN ;

(2) PROVINCIE PLUS GEMEENTE ;

(3) INCL. AMSTERDAM ;

(4) INCL. ROTTERDAM EN DEN HAAG ;

(5) AANTALLEN BEREIKT DOOR HET CENTRAAL BELEID ;

(6) KUNSTENAARS IN DE EIGEN REGIO, BEREIKT DOOR HET DECENTRAAL BELEID ;

(7) AANTALLEN VOORTKOMEND UIT BEIDE BELEIDSVORMEN TEZAMEN ;

(8) NIET MEEBEREKEND ZYN : _BUITENLANDS WONENDE KUNSTENAARS,
_ONBEKEND ADRES .

2B TOELICHTING:

De cijfers uit de vorige tabel zijn hier omgezet in percentages, waarmee het 'marktaandeel' per regio is aangegeven.

Vooraf Groningen blijkt dan fors te verliezen, vergeleken met de BKR.

Het aandeel van deze provincie wordt -ondanks een extreem op de 'eigen' kunstenaars georiënteerd beleid- meer dan gehalveerd.

Terugloop is verder te zien bij Noord-Brabant (-2.5%), Utrecht en Zuid-Holland (ieder -1.1%). Overal elders is sprake van toename, met uitschieters te Noord-Holland (+2.7%), Gelderland (+2.6%) en Limburg (+2.3%).

Interessant is ook het verschil in 'aandeel' bij een vergelijking tussen het centraal en het decentraal beleid. Overwegend liggen aandelen bij het decentraal beleid dan hoger, soms met enkele procenten (Gelderland, Zuid-Holland), soms met groot verschil (Friesland, Drenthe, Overijssel), andermaal met minimaal verschil (Groningen, Flevoland, Zeeland, Limburg).

Drie provincies blijken een relatief groter aandeel in het centraal beleid veroverd te hebben: Noord-Brabant (+0.6%), Utrecht (+1.3%) en vooral Noord-Holland (+9.3%), de laatste in het bijzonder door de voorkeur die de Amsterdamse kunstenaars in het rijksbeleid blijken te genieten.

2B

'MARKTAANDELEN' VAN DE REGIO IN PROCENTEN :

	BKR '85-'87	WVC '88	TBR '88	ABSOLUUT '88
GRONINGEN	10.2	4.9	5	4.7
FRIESLAND	2.2	1.7	3.1	2.6
DRENTHE	0.9	0.5	1.5	1.3
OVERYSSEL	4	2.6	5.6	4.7
GELDERLAND	5.4	7.3	9	8
FLEVOLAND		0.2	0.3	0.3
UTRECHT	5.6	4.3	3	4.5
N. HOLLAND	30.6	40.6	31.3	33.3
Z. HOLLAND	23.8	19.7	23.2	22.7
ZEELAND	1.1	1.4	1.7	1.5
N. BRABANT	13.5	11.8	11.2	11
LIMBURG	2.8	5	5.1	5.1

2C TOELICHTING:

Dit overzicht toont wat we al vermoedden: iedere regio heeft de neiging zich allereerst op de 'eigen' kunstenaars te richten -soms met uitsluiting van alle andere.

Uitzonderingen vormen de provincie Utrecht (waar de 'eigen' kunstenaars op de derde plaats komen, na die uit Amsterdam en de stad Utrecht) en Flevoland (wiens kunstenaars pas op een zevende plaats komen).

Overal elders is het verschil tussen de (eigen) eerste plaats en de daar op volgende fors tot zeer fors (opvallend daarbij is het grote aantal keren dat Amsterdam een tweede plaats inneemt).

Het is ook interessant om eens na te gaan hoe het zit met de relatie tussen de 4 'grote steden' en de provincie waarin zij zich bevinden.

Noor-Holland richt zich op Amsterdam en omgekeerd (in beide gevallen volgt daarna een hele tijd niks tot aan de volgende).

Zuid-Holland richt zich ook al op Amsterdam, vervolgens op resp. Den Haag, Noord-Holland en Rotterdam. De beide steden Rotterdam en Den Haag blijken vrij exclusief voor Zuid-Hollandse kunstenaars toegankelijk te zijn.

De provincie Utrecht tenslotte richt zich bij voorkeur op Amsterdam, daarna op de stad Utrecht, dan pas op zichzelf. Dat is geen tweerichtingsverkeer: beide steden moeten weinig van de Stichtse kunstenaars hebben; die doen het vooral goed in Noord-Holland (beter dan in de eigen provincie).

In alle gevallen blijkt het onderling verkeer zich hier tot binnen de Randstad te beperken.

Van boven naar beneden gelezen laat dit overzicht zien hoe de kunstenaars uit enigerlei regio het 'doen' bij de andere.

In totalen omgezet blijkt tussen de 80 en 145% van de ingezetenen kunstenaars uit een regio over het land uit te waaiëren.

Uitzonderingen vormen de kunstenaars uit de provincie Utrecht met 650% (maar die zijn ook maar met z'n drieëntwintigen) en de kunstenaars uit Overijssel en Zeeland, van waaruit slechts rond de 45% van het totaal wel eens over de provinciegrens trekt.

Overigens zeggen die totalen weinig omdat er veel dubbeling in voor zal komen. Bezien we daarom hoeveel procent van de 'eigen' kunstenaars er maximaal bij een andere regio opduiken, dan variëren de percentages van 15% (Groningen, Gelderland, Noord-Brabant, Rotterdam, Den Haag) tot 30% (Limburg, stad Utrecht). Uitzonderingen zijn weer de provincie Utrecht (120 % te Noord-Holland) en Overijssel en Zeeland (niet meer dan 8%).

2C

AANTALLEN KUNSTENAARS :

HORIZONTAAL: HERKOMST VAN KUNSTENAARS, DOOR EEN REGIO BEREIKT;
 VERTICAAL: HET UITWAAIEREN VAN KUNSTENAARS UITEEN REGIO;

	GRONINGEN	FRIESLAND	DRENTHE	OVERYSSEL	GELDERLAND	FLEVOLAND	UTRECHT (PROV.)	N.HOLLAND	Z.HOLLAND	ZEELAND	N.BRABANT	LIMBURG	AMSTERDAM	ROTTERDAM	DEN HAAG	UTRECHT (STAD)
GRONINGEN	291	2		1				1					2	2		
FRIESLAND	37	183	22	18	22	3	11	60	18	2	27	18	94	10	22	7
DRENTHE	5	2	87	2					1		22		3	1		1
OVERYSSEL	45	29	6	327	78	4	8	64	18	6	39	17	181	20	42	7
GELDERLAND	25	11	2	18	526		15	50	28	4	65	39	168	18	31	20
FLEVOLAND	13	20	5	20	21	19	11	60	8	1	12	6	122	9	30	4
UTRECHT (PROV.)	3	2	2	1	12		23	18	12	1	6	3	67	6	4	26
N.HOLLAND	35	33	7	11	35	4	27	554	42	6	51	26	396	20	69	11
Z.HOLLAND	39	22	8	22	64	2	22	117	525	7	95	20	266	108	202	50
ZEELAND	10	10	1	1	7		3	34	18	101	35	11	70	17	26	3
N.BRABANT	29	9	16	22	79	2	21	50	49	9	658	84	227	48	46	30
LIMBURG	16	16	3	11	42		7	71	29		75	299	174	18	23	10
AMSTERDAM	14	14	4	10	30		15	124	36	7	68	23	1280	22	35	14
ROTTERDAM	1	1			3	2		4	83	1	9	1	13	342	3	2
DEN HAAG	6	11	1	6	9		2	17	117	1	27	9	30	23	495	3
UTRECHT (STAD)		2		2	16		8	11	19	1	25	5	46	5	12	155

HET HOOGSTE AANTAL KUNSTENAARS, DOOR EEN PROVINCIE BEREIKT

HET OP EEN NA HOOGSTE AANTAL

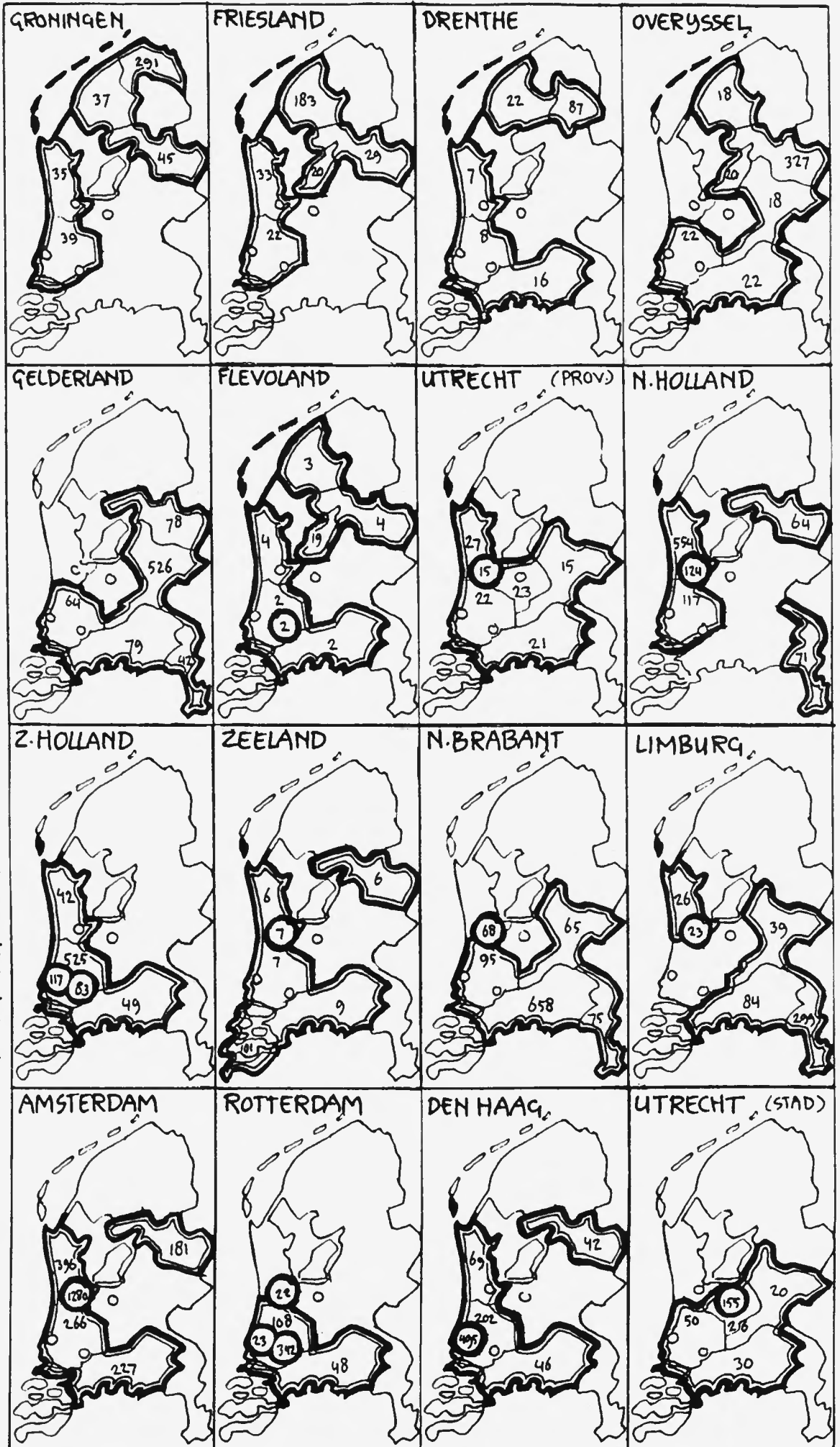
2D TOELICHTING:

In dit overzicht wordt ingegaan op de vraag in hoeverre kunstenaars uit een of andere regio in andere gebieden aan bod komen.

De kaartjes geven telkens de 5 'meest lucratieve' gebieden voor kunstenaars uit een regio aan (mocht daarbuiten nog ergens minstens 10% van een lokaal bestand aan bod komen dan wordt dat in de tekst tussen haakjes toegevoegd). De top 5 zijn voor kunstenaars uit:

- Groningen: 1: Groningen-291, 2: Overijssel-45, 3: Zuid-Holland-39, 4: Friesland-37, 5: Noord-Holland-35 (Noord-Brabant-29);
- Friesland: 1: Friesland-183, 2: Noord-Holland-33, 3: Overijssel-29, 4: Zuid-Holland-22, 5: Flevoland-20;
- Drenthe: 1: Drenthe-87, 2: Friesland-22, 3: Noord-Brabant-16, 4: Zuid-Holland-8, 5: Noord-Holland-7;
- Overijssel: 1: Overijssel-327, 2: Noord-Brabant/Zuid-Holland-22, 3: Flevoland-20, 4: Friesland/Gelderland-18;
- Gelderland: 1: Gelderland-526, 2: Noord-Brabant-79, 3: Overijssel-78, 4: Zuid-Holland-64, 5: Limburg-42;
- Flevoland: 1: Flevoland-19, 2: Noord-Holland/Overijssel-4, 3: Friesland-3, 4: Zuid-Holland/Rotterdam/Noord-Brabant-2;
- Utrecht (provincie): 1: Noord-holland-27, 2: Utrecht (prov.)-23, 3: Zuid-Holland-22, 4: Noord-Brabant-21, 5: Gelderland/Amsterdam-15;
- Noord-Holland: 1: Noord-Holland-554, 2: Amsterdam-124, 3: Zuid-Holland-117, 4: Limburg-71; 5: Overijssel-64 (Flevoland/Friesland-60);
- Zuid-Holland: 1: Zuid-Holland-525, 2: Den Haag-117, 3: Rotterdam-83; 4: Noord-Brabant-49, 5: Noord-Holland-42;
- Zeeland: 1: Zeeland-101, 2: Noord-Brabant-9, 3: Zuid-Holland/Amsterdam-7, 4: Noord-Holland/overijssel-6;
- Noord-Brabant: 1: Noord-Brabant-658, 2: Zuid-Holland-95, 3: Limburg-75, 4: Amsterdam-68, 5: Gelderland-65;
- Limburg: 1: Limburg-299, 2: Noord-Brabant-84, 3: Gelderland-39, 4: Noord-Holland-26, 5: Amsterdam-23;
- Amsterdam: 1: Amsterdam-1280, 2: Noord-Holland-396, 3: Zuid-Holland-266, 4: Noord-Brabant-227, 5: Overijssel-181 (Limburg-174, Gelderland-168);
- Rotterdam: 1: Rotterdam-342, 2: Zuid-Holland-108, 3: Noord-Brabant-48, 4: Den Haag-23, 5: Amsterdam-22;
- Den Haag: 1: Den Haag-495, 2: Zuid-Holland-202, 3: Noord-Holland-69, 4: Noord-Brabant-46, 5: Overijssel-42;
- Utrecht (stad): 1: Utrecht (stad)-155, 2: Zuid-Holland-50, 3: Noord-Brabant-30, 4: Utrecht (prov.)-26, 5: Gelderland-20.

MEEST LUCRATIEVE GEBIEDEN VOOR KUNSTENAARS UIT :

2E TOELICHTING:

Er is natuurlijk niet alleen sprake van een top-5 van 'meest lucratieve' regio, maar evengoed een 'down-5' van minst lucratieve regio voor kunstenaars uit enigerlei gebied.

Het overzicht hiernaast biedt nader inzicht.

Kunstenaars uit Groningen bijvoorbeeld maken weinig kans in de stad Utrecht (0), Rotterdam (1), de provincie Utrecht (3), Drenthe (5) en Den Haag (6).

Limburgse kunstenaars hebben weinig te zoeken in Groningen en Drenthe (0), in Rotterdam (1), in provincie (3) en stad (5) Utrecht.

Amsterdammers bijvoorbeeld hebben weinig succes in Groningen (2) en Drenthe (3) en in de overige 'grote steden' Rotterdam (13), Den Haag (30) en Utrecht (46).

Door telling zijn de 5 'meest gastvrije' en de 5 'minst gastvrije' regio in Nederland te achterhalen.

Op het (vorig) overzicht 2D komen het meest veelvuldig voor (de 5 gulsten):

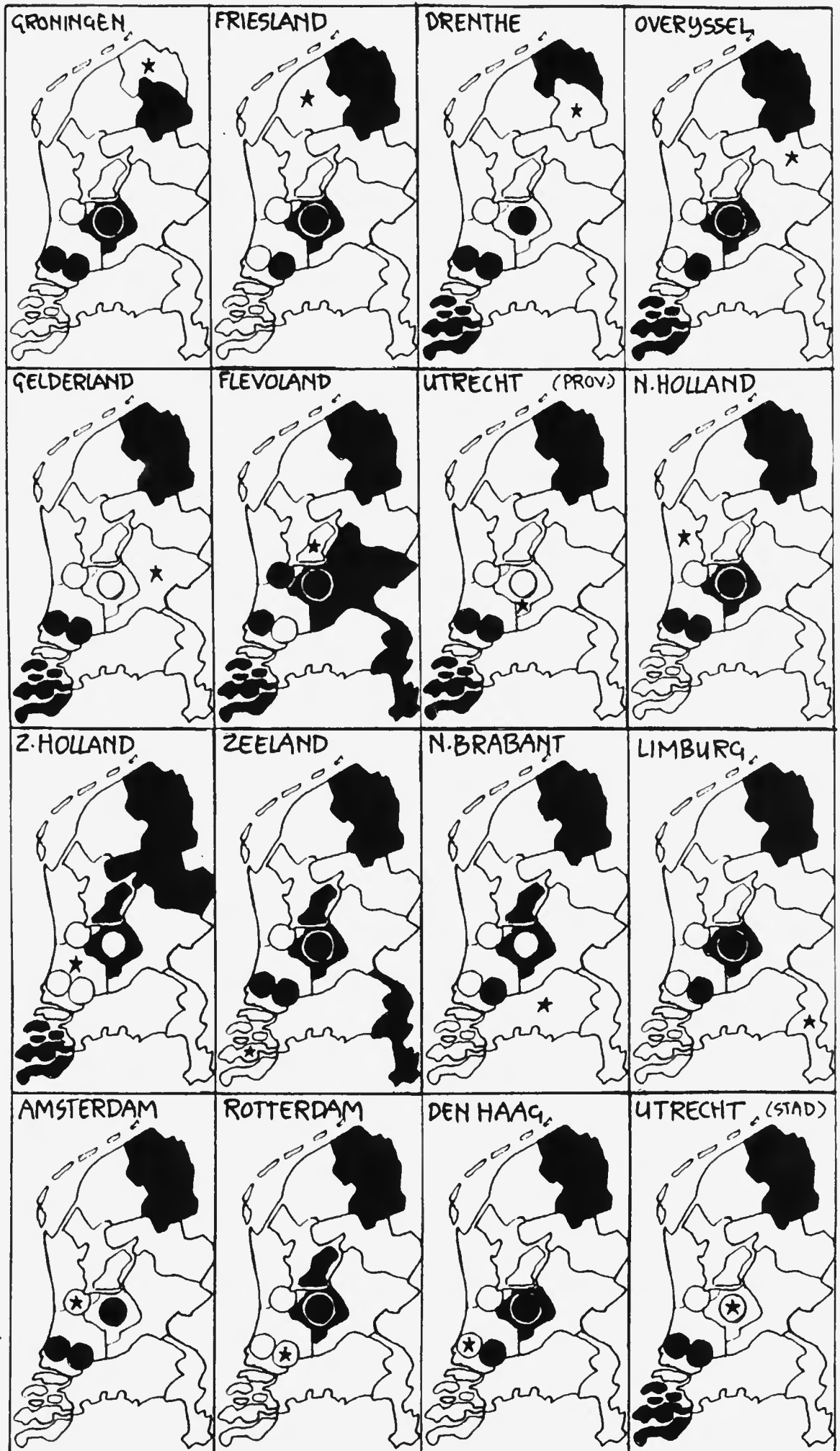
- 1: Zuid-Holland (15x),
- 2: Noord-Brabant (13x),
- 3: Noord-Holland (11x),
- 4: Overijssel (9x),
- 5: Amsterdam (7x).

De 5 gierigste regio staan hiernaast, dat zijn:

- 1/2: Groningen en Drenthe (ieder 15x),
- 3: Rotterdam (13x),
- 4/5: provincie en stad Utrecht (ieder 11x).

Voor Groningen gelden verzachtende omstandigheden: hier speelt ook pure armlastigheid een rol. Opvallend bij de andere krenterige regio is dat zij nu juist -gemeten naar de verhouding middelen=kunstenaarstallen- tot de relatief meer welvarende tot rijke gebieden gerekend kunnen worden.

MINST LUCRATIEVE GEBIEDEN VOOR KUNSTENAARS UIT:

OPMERKINGEN:

In '87 valt de BKR onder de slopershamer. Een jaar later lijken -achter de wolken opdarrelend stof- de eerste contouren van het opvolgend regionaal kunstbeleid zichtbaar te worden.

Daarbij lijken sommige regio sterker te voorschijn te komen dan andere.

Relatief 'zwakke' regio (met bv. een gering 'marktaandeel', of een geringe of uiterst eenzijdige interactie met andere regio) lijken vooralsnog het hele Noordoosten van ons land, alsmede Flevoland en Zeeland te zijn.

Drie gebieden vragen om aparte aandacht omdat zij een uitzonderlijke positie naast de heersende trends innemen: twee in negatieve zin (Groningen en de provincie Utrecht), één positief (Amsterdam).

-In Groningen spelen vooral materiele achtergronden een rol. Samengevat: tijdens de BKR had Groningen nog 10% van het totale kunstenaarsbestand binnen haar grenzen; een jaar later is dat nog maar 5%. Groningen ontvangt bij de verdeling van de gelden slechts 2.5% van het totaalbudget. Een kwestie van oorzaak en gevolg derhalve.

-In de provincie Utrecht zijn de achtergronden juist immaterieel. Daar zijn alle cultuurpolitieke doelen terzijde geschoven terwille van een collectievorming met museale pretenties. Dit omdat "het collectioneren de provincie meer aanzien zou geven" -aldus een citaat uit het voorlopig onderzoeksverslag van de Boekmanstichting, wat verderop concludeert: "de provincie 'verschuilt' zich achter een zeer sterk geprofileerde Adviescommissie en achter actieve gemeenten als Amersfoort."

-Amsterdam blijkt te beschikken over een hoge concentratie van kunstenaars die het bijzonder 'goed doen', zowel bij het centraal beleid als bij de andere regio (waar ze nog twee keer een eerste plaats en liefst negen keer een tweede plaats op de ranglijst bekleden).

Alvorens dit echter toe te schrijven aan de bovengemiddelde kwaliteiten die de hoofdstedelijke kunstenaars aan zouden kleven, dienen enkele relativerende factoren in overweging te worden genomen.

Wat het centraal beleid betreft: dat toont een sterke neiging om zich op de hoofdstad te concentreren. Zeker wanneer dat -in overheersende zin- gevolgen heeft bij bijv. de samenstelling van adviescommissies is een vertekening van het beeld niet uitgesloten.

Wat het succes in de andere regio betreft: Amsterdam heeft een bijzondere zuigkracht op kunstenaars uit alle delen van het land. Veel Amsterdamse kunstenaars hebben dan ook contacten met hun regio van herkomst -het is waarschijnlijk dat -zeker waar inkomstenvorming een rol speelt- die contacten aangehouden zullen worden.

Los van deze relativeringen echter bevestigt de evaluatie de unieke positie die Amsterdam (in zekere mate samen met Noord-Holland) inneemt in Neêrlands kunstbestel.

CONCLUSIES WVC:

- Over versnippering: "Wanneer alle drie genoemde bestuurslagen, in dit geval bestaande uit 17 verschillende bestuurlijke centra, gebruik maken van vier categorieën beleidsinstrumenten die elk nog weer in verschillende soorten zijn onderverdeeld, ligt de vraag voor de hand of het beschikbare budget niet teveel wordt versnipperd."
- Over evenwicht: "Omdat een substantieel deel van het budget naar andere overheden is overgeheveld, is een evenwichtige verhouding tussen het aanbod enerzijds en de afname anderzijds in belangrijke mate afhankelijk van een evenwichtige verhouding tussen het centrale en het decentrale beleid".
- Over de verdeling: "Een eventuele taakafbakening tussen het Rijk en de andere overheden dient de instemming en de steun van alle betrokkenen te hebben. Wel ligt het (...) voor de hand om bij te sturen met betrekking tot de individuele subsidies van de provincies en de vier gemeenten, meer en beter te coördineren in het kader van een spreidingsbeleid en meer middelen te concentreren op de stimulering van de markt".
- Over de reikwijdte: "Geconstateerd kan worden dat het voormalig BKR-budget over een veel groter aantal (beeldende) kunstenaars verdeeld is dan binnen de BKR ooit mogelijk is geweest. Onmiddellijk kan hieraan worden toegevoegd dat in alle gevallen van middelentoedeling op de een of andere wijze een kwaliteitstoets heeft plaatsgevonden. We kunnen vaststellen dat het beeldend kunstenaarschap in onze cultuur zeer wijd verspreid is. (.....) Uit het behaalde resultaat kan (...) worden geconcludeerd dat een grotere concentratie van de middelen op een beperkter aantal beeldende kunstenaars gewenst kan zijn. Binnen het gegeven beleidskader zal een dergelijke concentratie echter alleen gerealiseerd kunnen worden op basis van afspraken tussen de drie bestuursniveau's."
- Over spreiding: "De provincie's zijn vooral open ten opzichte van elkaar, waarbij een voorkeur voor de nabij gelegen provincies te onderkennen valt. Met andere woorden, de contouren van regio's worden zichtbaar.(...) Terwijl de provincies zich in hun beeldende kunstbeleid een redelijke openheid hebben kunnen veroorloven, hebben de grootste gemeenten, met name Amsterdam en Rotterdam en in mindere mate Den Haag, de WVC-gelden vooral voor de eigen kunstenaars aangewend. De gemeenten waaraan door de provincie gelden zijn doorgesluisd, vertonen dezelfde neiging. De provinciale schaal biedt de mogelijkheid om een dergelijke lokale orientatie te doorbreken."

Kortom, het rijk wil meer bundelen, meer coördineren en meer samenwerken.

REGIO:

Er gaan meer stemmen op die menen dat de huidige diversiteit in het 'spreidingsbeleid' onevenwichtige kanten heeft en in feite leidt tot -ongecoördineerde- versnippering. Een oplossing wordt gezocht in de bundeling van groepen van 'kleine regio' (provincies, gemeenten) tot een klein aantal grotere, overkoepelende regio of supra-regio.

Het bijzondere van deze gedachte is dat zij niet alleen gelegitimeerd wordt door overwegingen van organisatorische aard (het vinden van een middenweg tussen de versnippering bij de huidige decentralisatie en de -te grote- afstanden naar kunstenaar en publiek bij het huidige centrale beleid).

Meer inhoudelijk zou het aanzetten kunnen geven tot de ontwikkeling van meer regionaal bepaalde tradities, stijlvormen of culturele prioriteitstellingen als tegenwicht tegenover de tendens tot internationalisatie van de afgelopen 60, 70 jaar.

Kwestie is vooral het vinden van een goede rechtspersoonlijke structuur, bij voorkeur één waarin (kunst)politieke verantwoordelijkheden en besluitlijnen helder gedefinieerd blijft. Duidelijk zal zijn dat een dergelijke operatie alleen zin (en kans van slagen) heeft wanneer de overdracht tweeledig is: bijv. het verplaatsen van geld en bevoegdheden van de lagere overheden naar -zeg maar- een samenwerkingsverband, zowel als het verplaatsen van geld en bevoegdheden van de rijksoverheid naar datzelfde verband: kortom, meer zeggenschap en geld naar de regio -zij het in nieuwe stijl.

De kaart hiernaast toont een (facultatief) voorbeeld hoe een indeling in regio er uit zou kunnen zien. Hier ontstaan 4 regio: in het Noord-westen (Noord-Holland + Amsterdam); het Zuid-Westen (Zeeland, Zuid-Holland met Rotterdam en Den Haag, stad en provincie Utrecht); het Zuid-Oosten (Gelderland, Noord-Brabant, Limburg) en het Noord-Oosten (Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en Flevoland). Drie van die regio zijn te bezien als culturele bolwerken, met ook duidelijke interne relatiepatronen. Het Noord-Oosten echter komt als uitgesproken zwak voor de dag met een cultureel gebrekkige infrastructuur, een low-profile en moeizame onderlinge betrekkingen.

Bezien we de positie van dergelijke regio naar marktaandelen en (huidig) budget:

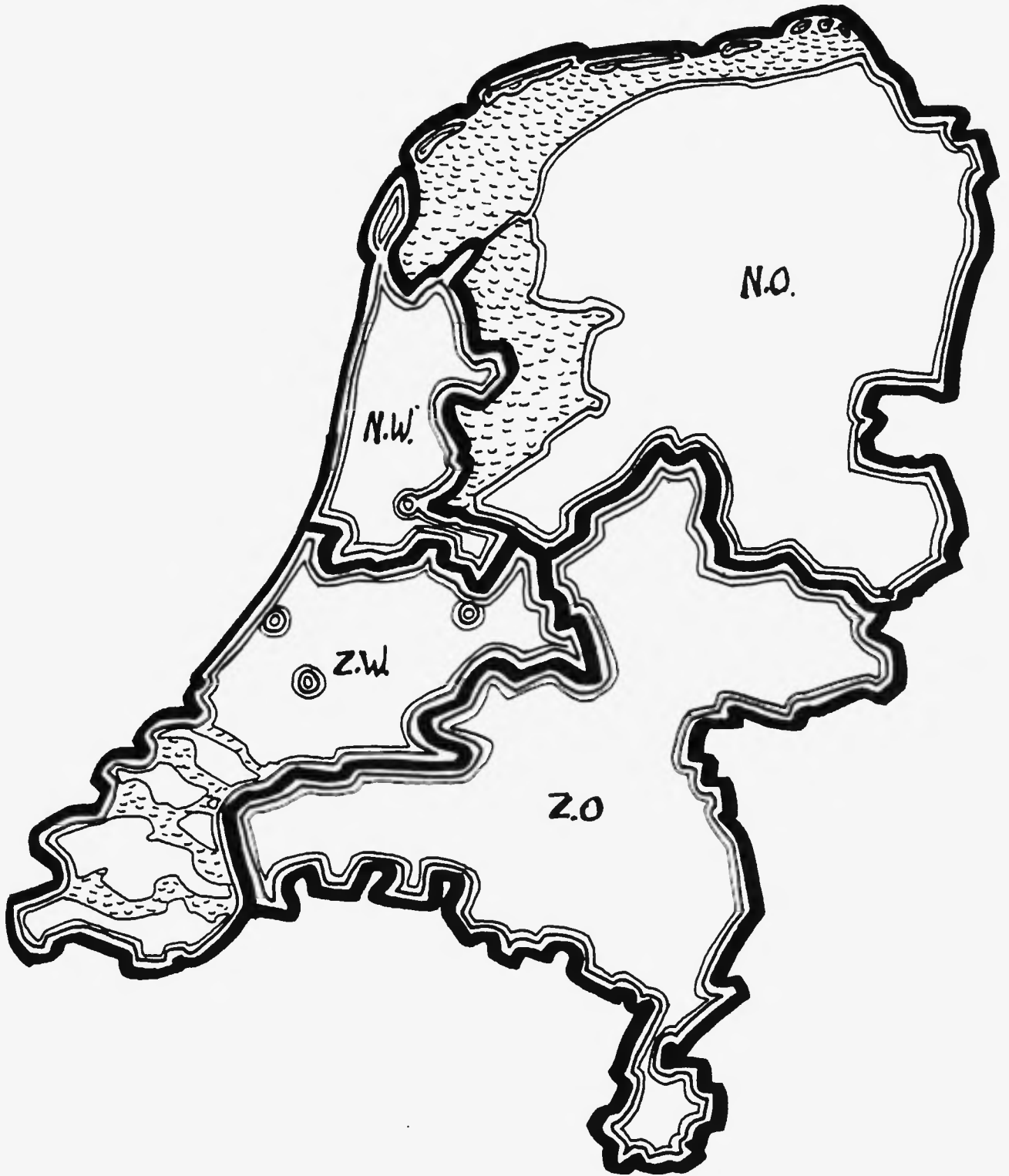
Noord-West: BKR: 30.6%, '88 absoluut: 33.3%, budget: 27.1%;

Zuid-West: BKR: 30.5%, '88 absoluut: 28.7%, budget: 34.3%;

Zuid-Oost: BKR: 21.7%, '88 absoluut: 24.1%, budget: 24.1%;

Noord-Oost: BKR: 17.3%, '88 absoluut: 13.6%, budget: 12.5%.

Orden van grootte tekenen zich af: bij een evt. toekomstige verdeling van gelden zouden we voor kunnen stellen: elk der westelijke regio 30%, elk der oostelijke 20%. Dat zou vooral in het voordeel van het Noord-Oosten zijn, maar vooral daar zou enige extra impuls nuttig kunnen zijn (en omdat het om méér geld gaat, doet het niemand pijn).

CONCLUSIES BBK:

In de reactie op de vorige evaluatie concludeerde de BBK o.a.: "Vanuit de maatstaven van het kunstenaarsvak bezien ontbreekt (aan het beleid) de kwaliteit. Kwaliteit zou ingebracht zijn wanneer tevoren met de regionale overheden was overeengekomen hoe een coherente infrastructuur tot stand te brengen. Tevens om duidelijk af te spreken welke taken en activiteiten tot het beleidsgebied van de centrale overheid en welke tot dat van de regionale overheid gerekend moet worden. Tenslotte vastleggen wat doel en bestemming van de gelden behoren te zijn, bij voorkeur volgens een algemene systematiek. Een en ander in goed overleg met alle betrokkenen." (zie verder de nota 'de kunstenaar in Appelscha').

Het beleid werd toen een hudyemudje gevonden -en aan dat oordeel is na kennisneming van de recente evaluatie niet gewijzigd. Het ontbreekt ook het spreidingsbeleid aan ieder spoor van een begin van kwaliteit.

Zijn er alternatieven? In de discussienota 'Structuur & Avontuur' stelt de BBK de overheveling van rijkstaken, -bevoegdheden en -gelden naar de regio voor: "Wij stellen ons een beleid voor wat is opgebouwd uit drie lagen:

- als basis en fundament de regio. Wij laten deze term vooralsnog onbepaald; Amsterdam lijkt ons een regio op zich en we kunnen ons voorstellen dat bijv. de drie noordelijke provincies als een regio beschouwd gaan worden.
- daar overheen zien we een bouwlaag van dienstverlenende instellingen, gespecialiseerd in coördinerende activiteiten op diverse specifieke deelgebieden.

(...)

- daar weer boven staat de Dienst Algemeen Beleid, Coördinatie en Documentatie (...), in onze optiek een soort kruising tussen een databank en een spelverdeler. (...)

Het zwaartepunt van het beleid wordt bij de regio geplaatst, waarop een idee als van de supra-regio de moeite waard is om nader te onderzoeken. Het lijkt te voldoen aan de voorwaarde van de 'korte lijn-verbinding' en toch relatief overzichtelijk en eenvoudig qua coördinatie en werkingssfeer te zijn. De centrale instellingen worden dan in hoofdzaak adviseurs en dienstverleners, zonder een noemenswaard eigen budget, maar met gespecialiseerde know-how. De top heeft een informerende en coördinerende taak.

De vrees voor het fenomeen 'regionaal protectionisme' delen we niet. Als verschijnsel zien we er niet veel problemen in, het lijkt ons zelfs een vrij natuurlijke reactie. Ter vergelijking: de Staat der Nederlanden bereid zich al op dergelijke protectionistische maatregelen voor met het oog op haar toekomstige staat als Europese regio.

Wel kan en mag het niet de bedoeling zijn dat kunstenaars in een regio 'opgesloten' raken, bijv. door mechanismen van keer en wederkeer (die weer zouden kunnen ontstaan als gevolg van extreme regionale afdichting).

Een geregeld 'interregionaal verkeer' komt ons namelijk evenzeer als natuurlijk voor.

3

Kwaliteit

DOEL:

De rijksoverheid wil vooral een goed en gevarieerd kunstaanbod veilig stellen. Het beeldend kunstbeleid is in de eerste plaats gericht op kwaliteit.

OVERZICHTEN:

In de loop van de tachtiger jaren kreeg de term 'kwaliteit' haast magische dimensies binnen het kunstbeleid. Ongehinderd door enige duiding of onderbouwing werd het begrip tot ultiem beleidsdoel verheven.

Een belangrijk argument tot beëindiging van de BKR was dan ook (naast het 'te grote aantal' kunstenaars) de matige kwaliteit van de kunstproductie die binnen deze regeling gesignaleerd zou zijn.

Daartegenover werd het perspectief geschilderd van een aanmerkelijk hogere kwaliteit van die kunstproductie, werden de desbetreffende geldbedragen slechts overgeheveld naar het ministerie van WVC.

Het is dan ook volkomen terecht dat de minister stelde "Het beeldende kunstbeleid is in de eerste plaats gericht op kwaliteit", dit nadat die overheveling een feit was geworden.

Het lijkt dan ook de moeite waard om eens na te gaan hoe en in hoeverre de minister dit 'eerste beleidsdoel' nu eigenlijk verwezenlijkt.

In het navolgende zal de relatie 'beleid & kwaliteit' nader worden getoetst aan de hand van een viertal rubrieken waarin het beleid door de Evaluatie wordt ingedeeld.

Allereerst door een overzicht van die rubrieken te geven per bestuurlijke eenheid (alsmede het relatieve aandeel per rubriek binnen het totaal per eenheid; het 'gewicht' in percentages uitgedrukt).

Vervolgens door e.e.a. nogmaals naast elkaar te zetten, tot totalen op te tellen en de procentuele aandelen van die eindsommen weer te geven.

Daarna wordt iedere rubriek afzonderlijk aan beschouwing onderworpen, dit uiteraard met als hoofdvraag wat een dergelijke beleidsactiviteit nu eigenlijk aan kwalitatief rendement oplevert (of niet).

3A/B TOELICHTING:

De Evaluatie biedt, per bestuurlijke eenheid, een overzicht van bestedingen ingedeeld in een viertal rubrieken. In tabel 3A zijn die overzichten bij elkaar geplaatst, zij het met wijzigingen in de titels waar die o.i. verwarring dreigen te stichten.

De eerste rubriek, Werkplaatsen bij WVC en Overhead bij de lagere overheden worden in de Evaluatie als "kwaliteit" of "kwaliteitsbevordering" afgetiteld. Dat zal allemaal best maar om een activiteit hier naar haar oogmerk te benoemen en elders naar haar aard komt ons onlogisch voor. We noemen het dan ook gewoon naar de feitelijke bezigheid 'Werkplaatsen' en 'Overhead'.

De rubriek 'subsidies' handhaven we onder dezelfde naam.

Dan kent de Evaluatie 2 rubrieken onder de naam 'spreiding', wat ons verwarrend voorkomt. In de eerste van die rubrieken gaat het om aankopen en opdrachten, hetzij door de overheden rechtstreeks, hetzij met een overheidssubsidie door derden. Deze activiteit vatten we samen onder de naam 'transacties'.

Het woord 'spreiding' handhaven we dan voor de laatste rubriek, waar WVC vooral promotie-activiteiten onder verstaat en activiteiten van instellingen e.d.

De lagere overheden doen dat ook, maar het leeuwendeel wordt daar ingenomen door de kunstuitleen (opgemerkt zij dat zich m.n. bij de laatste óók transacties voordoen, vergelijkbaar met de vorige rubriek. Een groot bestanddeel echter wordt hier ingenomen door huurvergoedingen. Ook hang- en stagelden vallen onder deze rubriek).

Tabel 3A laat zien dat WVC het grootste deel van haar geld (bijna de helft) aan subsidies uitgeeft. Voor 22% worden aankopen en opdrachten betaald -samen met 'spreiding' wordt dat ongeveer een derde van het budget.

De lagere overheden besteden ieder ongeveer een kwart van hun budget aan subsidies en ca. 70% aan transacties plus spreiding. Bij de provincies houden die twee laatste categorieën elkaar ongeveer in evenwicht, bij de gemeenten wordt het budget gedomineerd door de uitgaven aan spreiding (lees kunstuitleen). De overhead blijft relatief bescheiden: gemiddeld zo'n f 75.000,- per provincie en f 150.000,- per gemeente.

Tabel 3B zet de uitgaven naast elkaar per rubriek en telt ze vervolgens op tot totalen. De wat onvergelijkbare grootheden Werkplaatsen en Overhead nemen met 8.5 miljoen 's jaars de meest bescheiden positie in.

Het grootste aandeel gaat naar de Subsidies: 37.3% met ruim 28 miljoen gulden, gevolgd door Transacties en Spreiding die samen toch nog ruim de helft vormen. Het zwaartepunt voor de 'subsidie markt' blijkt bij de rijksoverheid te liggen -die voor beide laatste bij de lagere overheden (dit vooral dank zij het grote aandeel van de kunstuitleen).

3 A: BESTEDINGEN PER RUBRIEK :

WVC	WERKPLAATSEN	7 MILLIOEN	17 %
	SUBSIDIES	19.9 "	49 %
	TRANSACTIES	9 "	22 %
	SPREIDING	5 "	12 %

PROVINCIES	OVERHEAD	0.9 "	4 %
	SUBSIDIES	4.6 "	24 %
	TRANSACTIES	6.8 "	35 %
	SPREIDING	7.5 "	37 %

GEMEENTEN	OVERHEAD	0.6 "	4 %
	SUBSIDIES	3.7 "	25 %
	TRANSACTIES	2.3 "	15 %
	SPREIDING	8.3 "	56 %

3 B : TOTALEN :

	WVC	PROVINCIES	GEMEENTEN	TOTALEN	%
WERKPL/OVERH.	7 M	0.9 M	0.6 M	8.5 M	11.2 %
SUBSIDIES	19.9 "	4.6 .	3.7 .	28.2 .	37.3 %
TRANSACTIES	9 "	6.8 .	2.3 .	18.1 "	23.9 %
SPREIDING	5 "	7.5 "	8.3 "	20.8 "	27.5 %
	40.9 "	19.8 "	14.9 "	75.6 "	75.6 %

WERKPLAATSEN/OVERHEAD:

Beide activiteiten, werkplaatsen en overhead, worden in de Evaluatie een directe -bevorderende- invloed op de 'kwaliteit van de kunstproductie' toegedicht. Over de werkplaatsen schrijft de Minister: "..waarvan het primaire doel is de kwaliteitsbevordering van de produktie van beeldende kunst..", en over de overhead: "Wat de specifieke kwaliteitsbevordering betreft zijn alleen de uitgaven van het Rijk (7 miljoen) substantieel. De uitgaven van de provincies en de vier gemeenten hebben betrekking op de overhead en zijn ondergebracht bij de kwaliteitsbevordering omdat de advisering ten behoeve van de uitvoering van het beeldend kunstbeleid mede hieruit bekostigd is."

Wat de werkplaatsen betreft: deze zijn merendeels te omschrijven als 'hogere plan onderwijs', althans in vergelijking met het HBO-kunstvakonderwijs. De deelnemers zijn overwegend academieverlaters/jonge kunstenaars die in die instellingen gedurende 1 à 2 jaar de mogelijkheid wordt geboden zich, onder begeleiding 'verder te bekwamen'.

Het 'hogere plan' betreft dan vooral het hogere ingangsniveau, alsmede de gestrengere ingangselectie. Voorts de relatief gunstige condities, gerelateerd aan een (per instelling) klein aantal deelnemers. De idee van de werkplaats als tref- en werkcentrum voor kunstenaars (zoals in de 70-er jaren ontwikkeld) is eigenlijk alleen in het (specialistisch) Keramisch Werkcentrum min of meer gerealiseerd. Een vergelijking met Graduate Schools (met geprofileerde onderzoeksprogramma's) is niet van toepassing. Het 'hogere plan onderwijs' zal overigens binnenkort ook bij het HBO-onderwijs, als 'Tweede Fase' onderwijs op enigszins vergelijkbare wijze gerealiseerd worden. Wat de invloed op de kwaliteit van de kunstproductie betreft kan in het algemeen gesteld worden dat deze in belangrijke mate afhangt van goed onderwijs -op welk plan dan ook.

Wat de advisering betreft: de Evaluatie stelt terecht dat dit het gebied bij uitstek is waar de Overheid directe bemoeienis heeft met de kwaliteitsbevordering, i.h.b. "..de formele kant van de oordeelsvorming, dat wil zeggen het functioneren van de beoordelende commissies." (zie conclusies WVC). De discussienota 'Structuur & Avontuur' gaat -met een aparte bijlage- juist op die formele kant diepgaand in: de organisatie van die advisering, de uitgangspunten en criteria die daarbij van toepassing (zouden moeten) zijn. Als voornaamste uitgangspunten worden genoemd: de deskundigheid van de leden; de betrokkenheid met het beroepsveld; het vermijden van nepotisme; de juiste afspiegeling van het beroepsveld.

Criteria variëren naarmate er sprake is van typisch bestuurlijke of meer beleidsuitvoerende advieslichamen (met als algemeen uitgangspunt om een duidelijk onderscheid tussen beide typen aan te brengen en te handhaven).

Een 'kwaade reuk' van beleid ontstaat in de praktijk veelal door een onvolkomen (of te naïeve) opzet van een adviesstructuur.

SUBSIDIES:

Er zijn drie soorten van subsidies t.b.v. beeldende kunstenaars:

- projectsubsidies: deze dienen om de realisatie van enig -tevoren omschreven en begroot- project mogelijk te maken. Dergelijke subsidies zijn bij alle bestuurslagen bekend;
- beroepskostenvergoedingen: deze dienen om de continuïteit van de beroepspraktijk van een brede groep kunstenaars te waarborgen. In de vorm van een (jaarlijks aan te vragen) bijdrage richten zij zich met name op de (gedeeltelijke) dekking van kosten van ambacht, bedrijf of beroep (o.a. atelierhuur, materiaalkosten, verwervingskosten, e.d.). Zij komen bij alle bestuurslagen voor.
- vrijstellingen: in feite het (eenmalig) ten geschenke geven van een jaarinkomen (30 à 40.000 gulden) aan een kunstenaar, dit in de verwachting dat zulks een "bijdrage (zal leveren) aan de ontwikkeling binnen de kunsten in Nederland" (zie 'Overzicht organisatie en werkwijze Fonds BKV&B'). Dergelijke vrijstellingen komen alleen bij het centraal beleid voor.

Het onderscheid naar subsidiesoorten laat zich bij het decentraal beleid niet traceren; bij het centraal beleid is dat als volgt:

<u>projectsubsidies</u> : WVC + Fonds BKV&B:	f	895.000,-	aan	37	kunstenaars;
Materiaalfonds (leningen)	"	265.360,-	"	39	"
		1.160.360,-	"	76	"
<u>beroepskostenvergoedingen</u> : WVC + Fonds:	f	8.838.000,-	aan	1.801	kunstenaars;
Voorzieningsfonds vK.:	"	1.325.086,-	"	781	"
		10.163.086,-	"	2.582	"
<u>vrijstellingen</u> : WVC + Fonds BKV&B:	f	11.057.000,-	aan	218	kunstenaars.

(? toekenningen en uitbetalingen lopen niet synchroon per kalenderjaar).

Het is de vraag of subsidiering wel een juist en eigenlijk beleidsmiddel is. Zeker bij beeldende kunst -met zijn veelvoud aan concrete, tastbare resultaten- ligt (uitzonderingen daargelaten) de directe honorering van artistieke arbeid het meest voor de hand: het doen van aankopen, cq het verstrekken van opdrachten. Dat zou ook beter correleren met bijv. de tekorten aan kunstwerken waar de kunst- uitleen mee kampt.

Deze vraag geldt niet voor de projectsubsidies (w.o. ook studie- en reisbeurzen, presentatiesubsidies e.d.) met hun duidelijk omschreven doelen.

Zij is het duidelijkst bij de vrijstellingen: de 'bijdrage' aan de ontwikkeling binnen de kunsten wordt wellicht nog beter en meer gestimuleerd in het geval van aankopen en opdrachten -een verschuiving van 'subsidie-' naar 'transactiemarkt' ligt in de rede.

Iets voorzichtiger zijn we met de beroepskostenvergoedingen: daar gaat weliswaar dezelfde redenering op, maar het achterliggend belang (de continuïteit in de kunstproductie) maakt hier een geleidelijk, zorgvuldig gestuurd proces noodzakelijk. Naar verwachting zal hier -ook na voltooiing van dat proces- een aantal (en dan inderdaad als 'vangnet') structureel noodzakelijk blijven

TRANSACTIES:

Wanneer wij de drie geldstromen die direct op kunst en kunstenaars gericht zijn (subsidies, spreiding en transacties) nog eens nader bezien, dan neemt -wonderlijk genoeg- de traditionele 'markt' de geringste plaats in. Al zo'n 50.000 jaar lang drijft de beeldende kunstbeoefening op het aangaan van transacties als het uitvoeren van opdrachten of het verhandelen van gereed product, maar in ons nationaal beleid is nog geen kwart van het budget daar mee gemoeid.

De provincies besteden relatief nog de meeste aandacht aan deze vorm van kunstbeleid: met een kleine 7 miljoen gulden, dat is 35% van hun budget. In absolute zin geeft het rijk wel meer geld uit (ca. 9 miljoen gulden), maar dat is niet meer dan 22% van hun budget.

De gemeenten sluiten het hek met 15% van hun budget ($\pm$ 2 miljoen gulden).

Alvorens in te gaan op een relatie tussen het aangaan van transacties en het bevorderen van kwaliteit rond de beeldende kunsten, dient het misverstand uit de weg geruimd dat de beeldende kunst iets is wat 'ontwikkeling' behoeft. Althans wanneer zij in 500 eeuwen nog niet 'ontwikkeld' zou zijn hoeven we niet te verwachten dat het in deze generatie nog wat wordt. Ook wanneer wij het slechts graduele verschil tussen bijv. de grot- en de moderne schilder stellen naast het veel fundamentele verschil tussen vuistbijl en computer, dan kunnen we vaststellen dat het in de kunsten eerder om veranderings- dan om ontwikkelingsprocessen draait. Veranderingen die derhalve relatief zijn en die voortvloeien uit invloeden, hetzij afkomstig uit de kunstbeoefening zelve, hetzij afkomstig zijn van buitenaf. Met name de laatste kan veroorzaken dat de kunst op enigerlei tijd en plaats kan 'bloeien'. In een groot aantal gevallen heeft dat dan met een gunstige transactiemarkt te maken.

Het stimuleren van de kwaliteit van de kunstproductie is het gevolg van het stimuleren van de kunstenaar -nooit andersom. Geld is daarbij voor de kunstenaar even aanmoedigend (en noodzakelijk) als voor welke andere burger ook. De ware stimulans echter is de waardering voor zijn/haar kunstproduct -een waardering die als regel in een geldsbedrag wordt uitgedrukt. Deze eenvoudige psychologie: de honorering is een gevolg van een waardering (het element van erkenning gaat boven dat van profijt) markeert het belang van de transacties -wil men de kunsten tot bloei brengen. Een belang wat het verdient om nader in een budgettering tot uitdrukking gebracht te worden.

Het gaat daarbij om twee typen markt: een particuliere handelsmarkt -die wordt gesubsidieerd (zoals met wel meer markten gebeurt, zie bijv. de landbouw) en een 'eigen' overheidsmarkt.

Wat het eerste betreft moet er voor gewaakt worden dat zij niet het slachtoffer wordt van haar eigen succes ("Daarnaast neemt het gebruik van de regeling dermate toe dat in de toekomst de mij beschikbare middelen ontoereikend dreigen te zijn" noteert de minister).

Voor uitbreiding van de overheidsmarkt verwijzen we naar het vorig hoofdstuk.

SPREIDING:

Anders dan bij de transacties hebben we hier in hoofdzaak te maken met modern, twintigste-eeuws beleid. Met name de kunstuitleen is in het laatste kwart van deze eeuw opgekomen. In termen van groei en bereik zijn er punten van overeenkomst te ontwaren met de opkomst van de openbare bibliotheken in het begin van deze eeuw -belangrijker echter zijn de verschillen. Het voornaamste kenmerk van de kunstuitleen is dat het de uitleen van unica betreft (of van wel zeer kleine oplagen). Dat betekent dat het investeren in en uitleencollectie hier -per uitleenbaar object- een veel en veel groter bedrag vergt dan bij bv. een boek het geval is. De kunstuitleen zocht dat probleem (bij een snel groeiende vraag) te omzeilen door kunstwerken in mindere mate aan te schaffen, in grotere mate van kunstenaars te huren. Gevolg is wel dat de collecties kwantitatief op peil worden gebracht, waarmee een redelijk groot publiek kan worden bediend (en nieuwe publieksgroepen kunnen worden benaderd). Bezien wij de 'bloei' van de kunsten in termen van interactie tussen kunstenaar en publiek, dan is de kunstuitleen in een moderne samenleving van cruciale betekenis.

Alleen voor de kunstenaars zijn er nadelen. Weliswaar worden veel kunstenaars door dit beleidsinstrument bereikt; de revenuen zijn overwegend buitengewoon laag. In termen van 'erkenning' -en de daaruit voortvloeiende stimulans- functioneert de kunstuitleen wel. De wel geuite kanttekening dat de uitleen een 'laag profiel' zou hebben berust op bijgeloof. Voor verreweg de meeste professionele kunstenaars hebben de gemiddelde uitleenbedrijven evenveel status als de gemiddelde galeries.

Een verschuiving van huurvergoedingen naar aankopen zou wenselijk zijn -op korte termijn valt echter te voorzien dat, gelet op de gevraagde kwantiteiten, daar ernstige budgettaire problemen uit voort zullen vloeien (het blijft jammer dat men de BKR heeft beëindigd, net nu we hem eindelijk goed konden gebruiken).

Zoals gemeld is de kunstuitleen exclusief het beleidsterrein van de lagere overheden. De 4 grote gemeenten stoppen er zelfs de grootste helft van hun budget in (56% = 8.3 miljoen gulden), de provincies meer dan een derde (met 7.5 miljoen gulden 37%). Bij deze percentages zijn overigens overige activiteiten als t.b.v. promotie e.d. meegenomen. In verhouding tot de kunstuitleen nemen die hier marginale posities in.

Dat ligt anders bij de rijksoverheid: daar speelt de kunstuitleen (nog) geen rol en ligt het zwaartepunt bij de ad hoc-subsidies (bijv. voor publicaties) bij 'presentaties' (o.a. voor tentoonstellingszalen) en bij 'projecten marktverruiming' (manifestaties in binnen- en buitenland). Samen goed voor 5 miljoen gulden, d.i. 12% van het WVC-budget.

In wezen gaat het bij al die activiteiten om het bereiken en interesseren van (bredere) publiekscategorieën. Het effect daarvan op de evt. 'bloei' van de kunsten zal op termijn moeten blijken.

CONCLUSIES WVC:

"De problematiek met betrekking tot de vaststelling en beoordeling van de kwaliteit van kunst is in de vorige evaluatie reeds weergegeven (zie Evaluatie van het beleid van de minister van WVC op het gebied van de beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving in het tijdvak 1984 t/m 1987, Rijswijk, september 1988, p. 23 - p. 31) In feite kan een beleidsevaluatie, aangeboden door de minister van Cultuur, met betrekking tot de beoordeling van de kwaliteit van kunst niet verder gaan dan de formele kant van de oordeelsvorming, dat wil zeggen dan het functioneren van de beoordelende commissies. De minister van WVC is voor een inhoudelijk oordeel over de artistieke kwaliteit van de beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving afhankelijk van de Raad voor de Kunst".

Op de aangegeven pagina's van de vorige Evaluatie lezen we o.a.:

"Bij de toetsing van het beeldende kunstbeleid gaat het er echter niet om 'de kwaliteit van de beeldende kunst' te meten. Dat is voor een beleidsevaluatie en onhanteerbaar criterium. Artistieke kwaliteit is, zoals gezegd, niet zonder meer meetbaar aan de hand van een lijstje concrete voorwaarden en objectieve maatstaven. Bovendien is artistieke kwaliteit in onze cultuur geen onderwerp van politieke besluitvorming. Artistieke keuzen behoren vanwege hun sterk subjectief karakter tot de individuele verantwoordelijkheid. Daarom moet de beoordeling van de artistieke inhoud van kunst volgens de heersende opvattingen buiten de overheidssfeer blijven en is gekozen voor een adviessysteem waarin groepen van deskundigen (commissies) een kwalitatief oordeel over de subsidieaanvragen geven."

Met andere woorden: de kwaliteit van de kunstproductie is helemaal niet het eerste beleidsdoel van de minister van Cultuur. Het eerste beleidsdoel is de kwaliteit van het beleid.

CONCLUSIES BBK:

In 1987 wordt de uitvoering van de Beeldende Kunstenaarsregeling stopgezet. Iets wat voor veel kunstenaars hoogst onplezierige gevolgen heeft gehad. De Evaluatie van het kunstbeleid 1988 bevestigt nu de indruk dat dat 'opvolgend' kunstbeleid is gestoeld op niet veel meer dan een aantal gratuite beweringen -die bij nader inzien niet waargemaakt (kunnen) worden. Essentieel achter de overhevelingsoperatie was de bewering dat de Minister van Cultuur de 'kwaliteit van de kunstproductie' beter zou kunnen 'bevorderen' dan de Minister van Sociale Zaken. Deze bewering berustte op haar beurt op de misvatting dat een Minister (van welk departement ook) rechtstreeks invloed uit zou kunnen oefenen op de kwaliteit van het werk van kunstenaars. Niets is minder waar. Die 'kwaliteit' in kwestie is het resultaat van de inspanningen (en een hoop kopzorg en -zo u wilt- zielepijn) van ons beeldende kunstenaars -en van niemand anders.

En wat kan de Minister voor ons, 'kwaliteitsbevorderaars' metterdaad doen? Meer of minder gunstige condities scheppen. De meer gunstige condities die ons en daarmee de kunstbeoefening zou kunnen doen opbloeien zijn slechts ten dele materieel. Maar laten zij in elk geval ons de mogelijkheden verschaffen om te kunnen werken (een 'atelier te onderhouden'). Gunstige condities zijn echter evenzeer immaterieel, d.w.z. veelzijdig en stimulerend, open en spiritueel. Voor de minder gunstige condities verwijzen we naar het huidige beleid.

Dat beleid berust ook al op een misvatting: dat kwaliteit 'bevorderd' zou worden door selectie. Vooropgesteld zij dat het natuurlijk zinnig is om kaf van koren te scheiden -maar daarmee wordt op zich nog niets 'bevorderd'. Hoogstens wordt een gemiddelde beïnvloed. Bij een onjuiste toepassing van het selectiemechanisme zijn de effecten zelfs contra-productief. Kwaliteit wordt dan niet bevorderd, maar in tegendeel ingeperkt en neergedrukt.

Het huidige mechanisme is onjuist: vaag en willekeurig van structuur en te veel geënt op de manifestatie van individuen -of kringen van individuen. Het mechanisme is misschien stimulerend voor (sommige) beoordelaars (althans in termen van macht en manipulatie), maar niet voor de kunstenaars -die zich voor hun voortbestaan in hoge mate in een afhankelijke positie jegens dat mechanisme zien geplaatst. Hoe rigider dat mechanisme wordt toegepast hoe schadelijker het uitpakt -niet alleen voor de velen die 'buiten de prijzen' vallen, net zo goed voor de weinige prijswinnaars, die in de gunst moeten zien te blijven. Het is een mechanisme wat een lakeienmentaliteit bevordert -geen kwaliteit. Wij achten het beeldende kunstbeleid dan ook aan drastische hervorming toe.

SAMENVATTING:Het beleid tot inkomstenvorming voor beeldende kunstenaars is mislukt.

De BBK beveelt aan:

- verschuiving van de uitgangspunten van het beleid van ad hoc-reacties op de kwaliteit van afzonderlijke kunstwerken naar meer structurele taxaties van de kwaliteiten van een kunstenaarschap;
- in het verlengde daarvan het invoeren van 'identificatie-procedures' t.a.v. dat kunstenaarschap op regionaal niveau -dit echter niet zonder de gelijktijdige invoering van relativerende 'scouting-procedures' op centraal en decentraal niveau;
- op basis van de gegevens die uit nieuw beleid voortvloeien herbezinning op de omvang en verdeling van de middelen.

Het beleid tot afname en spreiding van kunst leidt tot chaos en versplintering.

De BBK beveelt aan:

- reorganisatie (deels ook begin van organisatie) van de infra-structuur van 's overheids kunstbeleid. Daarbij steunt de BBK het idee tot nadere indeling van Nederland in enkele 'culturele superregio' (3 tot 6 samenwerkingsverbanden van lagere overheden in verschillende delen van ons land). Dit onder de voorwaarde dat structuren en verantwoordelijkheden in zo'n nieuwe structuur helder gedefinieerd worden en blijven. Gelden, taken en bevoegdheden zouden naar deze 'regio' toegesluisd moeten worden, zowel vanaf de lagere als vanaf de rijksoverheid.
- er dient ten alle tijde een goed stelsel van beleidsafspraken en taakafbakening tussen de diverse niveau's ontwikkeld en gevestigd te worden, alsmede werkbare systemen tot uitwisseling en interactie.

Het beleid tot bevordering van kwaliteit is contra-productief.

De BBK beveelt aan:

- een verschuiving van (een flink deel van) middelen van het subsidiëren van kunstenaars naar het verstrekken van opdrachten, het aankopen van kunstwerken, etc. (met uitzondering voor doelgerichte projectsubsidies en een 'vangnet' van beroepskostenvergoedingen);
- herbezinning op de samenstelling en werkwijze van adviescolleges, het ontwikkelen van de nodige normen en criteria daarbij en daaropvolgende reorganisatie van het bestel, waarbij in elk geval de volgende overwegingen betrokken moeten worden: de deskundigheid van de leden; de betrokkenheid met het beroepsveld; het vermijden van nepotisme; de juiste afspiegeling van het beroepsveld.

Tenslotte

om het beeldend kunstbeleid uit haar huidig fiasco te halen beveelt de BBK in het bijzonder aan om het bovenstaande in haar onderlinge samenhang te bezien.